

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

MEMTOR

Leto XII. 1921/22 Štev. 5.-6.

VSEBINA:

	Stran
Dr. J. Samsa: † Dr. Anton Mahnič	65
Tine Debeljak: Telemah na obali	69
Dr. Fr. Detela: † Profesor dr. Josip Marinko	70
Fr. Omerza: Ajshilova Orestija: Agamemnon. (Dalje)	73
Dr. I. Pregelj: Iz moderne	77
Miran Jarc: Gruda	79
Jan. Okorn: Iz cikla: Orient	79
Iv. Dolenec: Skozi Đerdap v Negotin. (Konec)	80
Fr. Omerza: Homerjeva Iliada, Spev XIII. (Dalje)	83
Fr. Pengov: Pet velesil	87
Drobiž	90—96

V zalogi so še vsi letniki, in sicer popolni II.—IV. po 2.50 Din, V. po 3 Din, VII.—IX. in XI. po 4 Din; nepopolni I. (manjka št. 3.) po 2 Din, VI. (manjka št. 1.) po 3 Din, X. (manjka št. 1.—8.) po 1 Din.

Cene veljajo brez poštnine.

»Mentor« izhaja v zavodu sv. Stanislava v št. Vidu nad Ljubljano in stane za dijake 10 Din, za druge naročnike v Jugoslaviji 20 Din na leto, za Italijo 10 lir, za Ameriko 1 Dol. — Urejujeta Fr. Omerza in dr. J. Samsa.

DR. I. SAMSA.

DR. ANTON MAHNIČ.

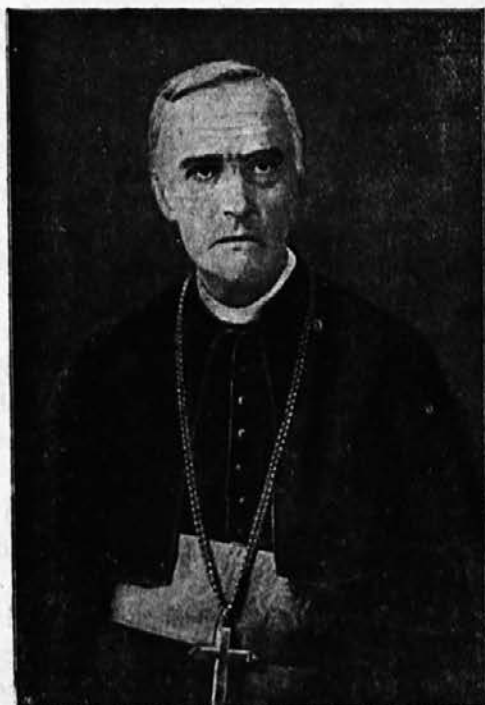
»Mož se mora držati načela.« Dr. A. Mahnič, Rimski katolik, VII., 430.

1. Mahnič med Slovenci.

Ce je velik tisti, ki posvečuje celo svoje življenje spopolnitvi svoje lastne osebnosti po vzoru krščanskega нравnega ideala, — in tisti, ki vse svoje delo obrača v korist narodu in domovini, — tedaj je bil dr. Anton Mahnič eden največjih mož našega naroda.

Anton Mahnič se je rodil 14. septembra l. 1850. v Kobdilju v občini in župniji Stanjel, ob državni železnici na severnem robu goriškega Krasa. L. 1863. je vstopil v prvi razred državne gimnazije v Gorici, l. 1871. je dokončal gimnazijske nauke z odličnim zrelostnim izpitom, v oktobru istega leta pa je vstopil v goriško bogoslovno semenišče, kjer je l. 1875. končal bogoslovje. Še istega leta je bil imenovan za prefekta v kn. nadšk. deškem semenišču v Gorici, katero je zapustil kot ravnatelj l. 1895. Kot prefekt je mnogo študiral, se pripravljaj za doktorat in se vpisal na teološki fakulteti na Dunaju. L. 1880. je postal suplent bibličnih ved novega zakona v goriški bogoslovnici. L. 1881. je bil promoviran za doktorja bogoslovja, L. 1884. je priobčil v »Slovincu« znamenito estetsko-kritično razpravo »Dvanajst večerov«, ki pomenja v poznejši književni obliki (1887) pravi programni temelj vsemu nadaljnjemu Mahničevemu delu na slovstvenem polju slovenske kritike in vsebinsko-načelne presoje slovenskih tipičnih knji-

ževnikov.¹ L. 1888. je začel izdajati revijo »Rimski katolik«, ki je izhajal do l. 1896., ko je postal Mahnič biskup krčke škofije. Osem letnikov »Rimskega katolika« je izraz Mahničeve misli in osebnosti, nad vse

Dr. Anton Mahnič
biskup

bogata zakladnica Mahničevih filozofskih, eličnih, slovstvenih, narodnostno-politič-

¹ I. Pregelj, »Čas«, XV. (1921), str. 169. Ta številka »Časa«, posvečena spominu Antona Mahniča, mi je bila glavni vir pri tem sestavku.

nih, versko-političnih, pedagoških, kritičnih in estetičnih nazorov, je prva obširna slovenska katoliška estetika. V »Rimskem katoliku« je veliki »kladivar«² Mahnič z brezobzirnostjo in doslednostjo, ki ji ni primere v slovenski zgodovini, pripravljaj in zahteval ločitev duhov v slovenski javnosti. »Tu liberalizem, tu katolicizem!« je bil njegov bojni klic, ki je kmalu odmeval po vseh poljih tedanje slovenske kulture. S tega vidika je z neizprosno logiko in odločnostjo, ki nas danes osupne, kritiziral in presojal vse tedanje literarno, politično, narodnostno, sploh vse javno življenje. Mahnič je razkrinkal tedanji slovenski liberalizem v vsej njegovi klaverni in puhli hinavščini in neodkritosrčnosti. Tudi možje, ki ne stoje na pozitivno verskem stališču, kakor profesor dr. I. Prijatelj in dr. Dr. Lončar, priznavajo, da je šele Mahnič začel v Slovencih stvarno temeljito kritiko. Zato je »Rimski katolik« trden mejnik in trajen spomenik slovenske kulture. Ne more umeti slovenske katoliške renesanse in ne naše sedanje dobe, kdor ne pozna Mahniča in »Rimskega katolika«.

Mahničev nastop je silno razburil tedanjo slovensko javnost. Mnogi katoliški krogi, med njimi tudi nekateri duhovniki, niso odobravalj njegovega ostrega nastopa, češ: Ne podirajmo še zadnjega mostu, ki nas veže z nasprotniki! Narodnost nam je vendar vsem skupna. Tem plašljivcem odgovarja Mahnič: »Povsem nemogoče je, da bi združeno ljubili narod in mu služili tisti, katerih nazori o Bogu, o človeku, katerih verska načela si nasprotujejo ali se celo izključujejo. Nemogoče je, da bi verni katoličani z liberalci sveto služili sveti domovini. Kaj tedaj ostane katoličanom? Ločiti se od liberalcev!«³

Če hočemo Mahniča pravično soditi, moramo dve stvari upoštevati: Prvič, on je bil mož načel⁴; drugič, bil je v dno duše

prepričan, da so svobodomiselna načela, ki so se takrat širila v slovenski javnosti, prava kuga za naš narod. Za moža takega razuma in take energije, kakor je imel oboje Mahnič, je bil takoj dan neizpodbiten sklep: »Bilo bi želeti, da bi se, kar nas je zavednih katoličanov, od liberalcev popolnoma ločili: v slovstvenem delovanju, v političnem, v časopisju: v vsem, v vsem!«⁵ Če je resnična Goethejeva beseda, da je najgloblja vsebina svetovne zgodovine boj med vero in nevero, tedaj je imel Mahnič popolnoma prav. Ker je bil sam o tem trdno prepričan, je z ostrim nožem svoje filozofske in teološke izobrazbe odkrival zmote v slovstvu, v politiki, v šoli, v narodnostnem vprašanju, povsod. Kaj čuda, da je pri svoji neizprosni odločnosti podrl tega in onega malika, ki so ga takrat Slovenci častili, — zlasti med slovstveniki — ali vsaj pokazal njegove usodne zmote (Stritar, Tavčar, Aškerc), kaj čuda, da je z nabrušenim nožem svoje filozofske kritike včasih tudi občutno zadel (Gregorčič!). Če je tuintam preveč zarezal, morda tudi na napačnem mestu potipal, mu bomo kot zdravniku in vzgojitelju mladine in varuhu naroda odpustili. Mahničeva kritika ni strogo estetska in literarna, njegova kritika je kritika krščanskega filozofa in pedagoga. To trdi Mahnič sam, ko ocenjuje v »Hrvatski straži« pesnika Kranjčevića: »Mi prepuštamo drugim, da raspravljajo o umjetničkem obliku, o pjesničkoj vrijednosti Kranjčevića... Mi čemo, što drugi... nijesu učinili: Kranjčeviću muzi pozvati pred sud krščanske istine.«⁶ Ali morda taka kritika ni opravičena? Ali ni potrebna? Je-li manj vredna, kakor strogo estetska in literarna? Ali ni šele na podlagi Mahničeve filozofske kritike možna prava estetska kritika? Če veljajo etični zakoni za vsa svobodna človeška dejanja, ali ne veljajo tudi za pesnika, umetnika? Mahnič odgovarja: »Božji in etični zakoni veljajo

² Tako imenuje Mahniča dr. I. Prijatelj v svojem delu »Janko Kersnik in njegova doba«.

³ »Rimski katolik« II. (1890) 149.

⁴ »Rimski katolik« VII. (1895) 430.

⁵ »Rimski katolik« VII. (1895) 453.

⁶ »Hrvatska straža« I. (1903) 97.

tudi za umetnika in umetnost.« To je bistvo Mahničeve kritike, tega stališča mu še nihče ni ovrget in mu ga tudi nihče ne bo. Na čina, kako se je bojeval za svoje ideje, morda danes ne bi uporabljali. Brezobzirno kakor nevihta — Gregorčič ga je imenoval »nevihta s Krasa« — je prišel in posegel v motno in vsak polet dušeče ozračje, dokler ga ni razčistil popolnoma. Nevihta nikomur ne prizanaša, pod njeno silo tudi nedolžni trpi, a njena korist je splošna in trajna. To je bil Mahnič med Slovenci.

2. Mahnič med Hrvati.

27. marca l. 1897. je bil Mahnič na Krku vstoličen kot škof krčke biskupije. S tem se začne druga, daljša doba Mahničevega delovanja, delovanja med brati Hrvati. Dočim je bilo dosedanje Mahničevo delo med Slovenci po večini teoretično, je med Hrvati takoj začel udeleževati svoje ideje v praksi. Najprej je hotel imeti idealno svečenstvo, ki se zaveda svoje vzvišene naloge. Narod njegove biskupije je potreboval dviga, pobude in pomoči v vsakem oziru, ne najmanj v socialnem in gospodarskem. Zasnoval je velipokotne načrte, da bi širil med svojim narodom pravo krščansko kulturo, pod ta pojem pa je štel tudi gospodarsko blagostanje. Že l. 1902. je ustanovil na Krku svojo lastno tiskarno »Kurykta«, ki je tiskala liste in druge publikacije za duhovnike in ljudstvo. Že prihodnje leto je začela v tej tiskarni izhajati »Hrvatska straža«, ki je imela za Hrvate isti namen, kakor za Slovence »Rimski katolik«. Prvi glavni pisec člankov je bil biskup Mahnič sam. Od l. 1904.—1908. traja borba biskupa Mahniča za hrvatski jezik kot učni jezik pri verskem pouku v ljudskih šolah krčke biskupije. Vzporedno s tem bojem nasproti avstrijsko-ogrskim in italijanskim močjem gre Mahničevo iniciativno delo za kulturni in gospodarsko-socialni preporod naroda na Kvarnerskih

otokih in v Istri. V dobi svetovne vojne (1914—1918) se Mahnič neprestano z vso odločnostjo zavzema za pravice svojega ljudstva, nastopa proti rekvizicijam živil, skrbi za prehrano na otokih. Odločno se je izjavil za znamenito »majniško deklaracijo« (31. maja 1917), ki so jo dr. Krek in tovariši predložili dunajskemu parlamentu in avstrijski vladi in ki je bila prvi akt in korak ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Z neustrašenim pogumom se je potegoval za naše ujedinjenje in za naše narodne pravice v svetovnoznanih člankih, ki so izhajali v zagrebških »Novinah« leta 1918. Avstrijski ministrski predsednik mu je v pismu z dne 24. novembra zagrozil, da ga bo znala vlada »mit ganzer Staatsgewalt zerdrücken«, ako ne odneha. A Mahnič je stal neupogljiv. Avstriji so bili dnevi šteti. Prišla je Italija. 31. decembra 1918 izroči Mahnič posebno spomenico mirovni konferenci v Parizu, kjer protestira proti nasilju, ki ga izvajajo Italijani nad duhovniki in ljudstvom njegove škofije. 4. aprila 1919 ga Italijani zgrabijo na ladjo, češ, da so pripravljeni ga peljati v Senj, a ga odvedejo v prognanstvo v Italijo. Dne 12. septembra istega leta piše Mahnič sijajno spomenico iz Rima, v kateri se izjavlja za ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev ter zavrača razne očitke proti sv. stolici. Iskrena njegova ljubezen do ujedinjene domovine mu narekuje te-le besede: »Osvanuo nam veliki dan, a na nebu nam se ukaza znak s natpisom SHS. Narode moj, u ovom češ znaku pobijediti! Hrvati, Srbi, Slovenci! Božja je volja, da ostanete na vijeke nerazdruživo ujedinjeni. Promisao odredila vas je za visoke ciljeve. Samo u jedinstvu je vaš spas, vaša budućnost. Gdje je izdajnička ruka, koja se usuđuje rušiti ovo jedinstvo? Što je Bog združio, čovjek neka ne rastavlja!«⁷

10. marca 1920 se Mahnič zelo bolan vrne na Krk; 1. julija pride v Zagreb, da bi se šel zdraviti v Varaždinske toplice, 14. septembra obhaja na smrtni postelji

⁷ Starogrško ime za otok Krk.

⁸ »Čas« XV. (1921) 260.

svojo sedemdesetletnico. 14. dec. l. 1920. Mahnič boguvdano umrje v nadbiskupskem dvorcu na kaptolu v Zagrebu.

3. Mahnič med dijaki.

Ker je Mahnič ljubil svoj narod, je ljubil tudi nado svojega naroda, njegovo mladino, njegovo dijaštvo. Že kot prefekt v goriškem deškem semenišču je dijake zelo rad imel. Ko jih je peljal na izprehod ali izlet, jim je pogosto kupil smokev, češenj in se sam z njimi veselil. Posebno so mu bili priljubljeni pridni in nadarjeni dijaki, navduševal jih je na razne načine, naj se vadijo v slovenščini. Bil je tako dober in nesebičen, da je bolnega dijaka na lastne stroške spravil h Kneippu v Wörishofen in ga tam vzdrževal, dasi ni žel nobene hvaležnosti od njega za to.

Zgodovina slovenskega dijaštva in naših visokošolskih organizacijah je tesno spojena z Mahničevim delovanjem. Kakor drugod tako so se tudi v dijaških vrstah začeli ločiti duhovi za Mahniča in proti Mahniču. Del dijakov se je z navdušenjem oklenil Mahniča. »Rimski katolik« je Mahnič pošiljal dijakom brezplačno. Slovenski visokošolci na Dunaju so imeli tedaj samo eno društvo »Slovenija«, ki je bilo že močno prevzeto od liberalnih idej. 15. junija 1889 sklene občni zbor »Slovenije«, da se naj odbor zahvali na daljnem brezplačnem pošiljanju »Rimskega katolika«. A tudi Mahničeva struja v društvu je bila še močna, »Rimski katolik« je zopet prišel v društvo, a je bil 21. februarja 1891 po dolgi in burni debati iz »Slovenije« znova izključen. S tem je društvo kot tako izjavilo, da je liberalno. V januarju 1892 je Mahnič pričel v »Rimskem katoliku« svoja pisma »Slovenskim dijakom«. V juliju istega leta je začel s četrto številko svojega lista priobčevati posebno dijaško prilogo, ki je izhajala do konca l. 1893. Tega leta je Mahnič v svojem listu (str. 53—60) priobčil članek »Sumljiva znamenja v slov. visokošolskih in dijaških krogih«, 4. marca istega leta protestira »Slovenija« proti temu članku. Toda razkol v »Sloveniji« je bil neiz-

ogiben, v aprilu 1893 izstopi nekaj visokošolcev katoliškega mišljenja iz »Slovenije«, ker ne morejo sprejeti pogojev, ki jih odbor stavi na svobodo njih vesti. Julijska številka »Rim. katolika« pa prinaša zaupnico, ki jo je izreklo Mahniču deset slovenskih katoliških visokošolcev na Dunaju; tu je tudi priobčena zaupnica višjegimnazijcev iz Ljubljane. Že 20. maja 1893 so visokošolci, ki so bili iz »Slovenije« izstopili, predložili nižjeavstrijskemu namestništvu v potrdilo pravila slov. katol. akademičnega društva »Danica«, 11. julija 1894 so bila pravila potrjena in 24. oktobra je bil ustanovni občni zbor »Danice«. V januarju 1894 dobi Mahnič uradni dopis ravnateljstva državne gimnazije (sedaj Vodnikova I. drž. gimnazija) v Ljubljani, v katerem se mu javlja, da je »Rimski katolik« na srednjih šolah na Kranjskem prepovedan. A Mahnič je že imel močno dijaško falango okrog sebe. V januarju 1895 je pričel izhajati katol. visokošolski list »Zora«, za l. 1895. kot priloga »Rim. katolika«.

Kakor je Mahnič prvi oče slovenskega katoliškega dijaštva, tako se je kot krčki biskup z vso dušo oklenil h r v a t s k e g a d i j a š t v a. Na njegovo pobudo se je na Dunaju ustanovilo hrvatsko katol. akad. društvo »Hrvatska«, čigar ustanovni občni zbor se je vršil 12. maja 1903. V »Hrvatski straži«, I. (1903) 287—290 pa je Mahnič pozval hrvatsko omladino, naj se z vajo v materinščini pripravljajo za krščansko prosvetno delo. V smislu tega poziva je prinašala »Hrv. straža« do l. 1907 posebno »Prilogo« za razprave in spise iz dijaških vist. V oktobru 1905 je začela izhajati »Luč« kot glasilo hrvatske katol. omladine. V avgustu 1906 je bil na njegovo iniciativo prvi počitniški sestanek hrvatskih in slovenskih kat. visokošolcev na Trsatu; v istem mesecu se je vršil sestanek hrvatskih in slovenskih abiturientov v Ljubljani. 28. aprila 1907 je bil ustanovni občni zbor hrvatskega kat. akad. društva »Domagoj« v Zagrebu. V avgustu istega leta pa je bilo prvo zborovanje jugoslovanskega kat. dijaštva v Zagrebu. To je bil prvi mogočen

razmah celokupnega jugoslovanskega katoliškega dijaštva, vse delo in ves program mladih prekipavajočih sil — vse je bilo usmerjeno v duhu Mahničevega dela in njegovih smernic. Sedanji rod hrvatske katoliške inteligence, naj bo že v Splitu, Zagrebu ali Sarajevu, je Mahničovo delo. In kako so ga ljubili njegovi Domagojci, kako so mu bili vdani! Njegova beseda jim je bila evangelij. Težko bolan piše koncem julija 1920 prelepo poslanico⁹ hrvatsko-slovenskemu katol. dijaštvu na velikem zborovanju v Mariboru. In še v zadnjih trenutkih svo-

jega zemskega življenja je mislil na svoje ljubljeno dijaštvo.¹⁰

* * *

V čem je veličina biskupa Mahniča?

Mahnič je bil velik, ker je v svojem lastnem življenju, na svoji lastni osebi oživotvoril ideal katoliškega življenja in ker je celemu našemu narodu, predvsem njegovi mladini kazal pot do tega ideala. Pojdimo za njim, za Mahničem! Naš narod, naša država potrebuje mož, kakršen je bil dr. Anton Mahnič.

⁹ Priobčena v »Zora-Luč« XXIII. (1920/21) 1—4.

¹⁰ Prim. njegovo oporoko slov.-hrvat. dijaštvu pravtam str. 113—114.

TELEMAH NA OBALI.

DEBELJAK TINE.

(Pesem novega rodu svojemu Mornarju tistih dni — † Mahniču.)

Telemah mladi na samotni obali
zaril si v nedolžne dlani je glávo
in tožil v daljavo:

— O, moje róke so mlade
pa rade
obdelale vrt bi prostrani —
a prst preperela je in ne rodi...
iz vsake rože obraz zre lobanje:
votle oči in temine brezdanje
(črna mórja... črni... črni cvetovi)
o, moji vrtovi! — — —

Na obali slonim, pa bi šel v svet,
da si natrgam cvetov,
da pripeljem si ladjo na pômlad domov
in nasipljem si z rožami vrt...

O dalja, dalja: daj meni rôž!
O dalja, dalja: daj meni môž,
da mi začrtajo sled
prek zarij večernih, prek bisernih mórj
v daljni, cvetoči svet!...
O, daj mi Mornarja! — — —
— — — — — — — — — —

In razdelila se zarja
 je z daljnih rdečih obzorij
 in z belimi jadri ladjo cvetov
 pripeljal Mornar je iz daljav ...
 (v ritmu Jutranjih psalmov pospremili ladjo so vali
 k razpaljeni in izsušeni obali)

in natresel Mornar je cvetove v objem Telemahu,
 o! — še čez vence kodrastih, solznatih lās
 in čez otožno-bolehni obraz —
 in čez vso zarjavelo obal...

in še dalj:
 čez vse pušce zastrtih vrtov
 čez vse obraze izmozganih lobanj
 čez vse laze, razore in lehe

sejal je ... sejal rdeče rože Mornar
 z ladje z belimi jadri — — —

† PROF. DR. JOSIP MARINKO.

DR. FR. DETELA.

Življenje profesorja dr. Josipa Marinka od rojstva do leta 1909., ko je od profesor-ske službe, od vodstva Katoliškega rokodelskega društva, od vodstva dijaške kuhinje v Novem mestu in od Dolenjskih Novic slovo vzel, je natančno in z veliko ljubeznijo opisal v Dolenjskih Novicah leta 1909. Podgorjanski. Toda če se o prerano umrlih mladeničih na dolgo in široko piše, kakšnih neizmernih zaslug bi si bili kmalu nabrali za slovenski narod, zakaj bi se ne smel moža, ki je v resnici mnogo storil za svoje rojake, ki je po dolgem, truda in uspehov polnem življenju legel v hladni grob, star prijatelj še enkrat spomniti?

Dobrova pri Ljubljani je sloveča božja pot Matere božje. Kraj se prišteva še Gorenjskemu, a leži že na meji in narečje prehaja v dolenjščino in za »kolo« se sliši tu in tam »kavú«.

Malo nad Dobrovo se vidi selišče Komanijski, rojstni kraj dr. Josipa Marinka. Na Komanijski je gospodaril Marinkov oče, za očetom Marinkov brat in sedaj je tam go-

spodar njegov nečak. Rodil se je Josip Marinko 1. marca 1848. Seveda ga takrat niso klicali za Josipa, ampak Jožek je bil in Marinka se je pisal, kakor se sploh po Gorenjskem sliši Martinka, Jurka, Jernejka, Marka.

Mali Jožek je hodil v šolo najprej na Dobrovo in tu se je pri učitelju Andr. Praprotniku tako uspešno učil, da so starši sklenili, da bo študiral. O sv. Mihelu l. 1859. je prestopil v tretji razred ljubljanske normalke. V Ljubljani je ob prostih urah hodil gledat vojake, ki so se po nesrečnih bitvah pri Magenti in Solferinu vračali iz Italije, in slišal je, kako so ljudje zabavljali čez poveljnika Gyulaya. A prostega časa ni imel mnogo; zakaj šola, kateri je bila glavna naloga priučenje nemščine, kjer so se učili razen verouka vsi predmeti v nemškem jeziku, je zahtevala mnogo naporenega dela. Brez priprave inštruktorja ni speljal vsak učenec. Zato je bila prva skrb staršev, ki so pripeljali sinove v šolo, dobiti dobro gospodinjino in strogega inštruktorja. Plačevalo

se je instruktorju navadno po dva goldinarja, časih tudi po trideset grošev na mesec. Seveda se je ravnal mnogokrat tudi ta pouk po plači in podjetni intruktorji so si pomagali s tem, da so po šest, osem dečkov skupno poučevali.

Marinko je bil bistroglav deček in narava in navada ga je silila k delu. V tretjem in četrtem razredu je bil odličnjak in premiant. V jeseni leta 1861. je bil sprejet v prvi razred latinskih šol in odtedaj naprej se je vedno pisal Marinko in postal kmalu tudi Josip.

Gimnazija je stala na Vodnikovem trgu in imela pod svojo streho normalko z učiteljiščem, realko, licejsko knjižnico in muzej. Za normalce se seveda gimnazijec ni več brigal; z realci pa so bili prepiri na dnevnem redu in »Schulfuchs« in »Stallfuchs« je letelo sem in tja.

Tudi v gimnaziji se je Marinko moško nosil. Odličnjak je bil skoz vse razrede. V drugem razredu, ki je imel dva oddelka, je dobil v enem oddelku sedanji knezoškof dr. A. B. Jeglič prvo darilo, v drugem pa Marinko. In kako slovesno so se razdelila takrat odličnim dijakom darila! Za slovesnost se je zanimala vsa Ljubljana in gospodinje so letale, če njih odlični gojenci niso premogli črne obleke, po hišah na posodo prosit. Na dan slavnosti se je zbrala v okrašeni dvorani redute ali streljšča najvišja gospoda. Premianti najvišjih razredov so z latinskimi, nemškimi, slovenskimi govorili stopali pred občinstvo in godba je zaigrala na čast vsakemu obdarjencu, ko se je klanjal cesarjevi podobi in zbranim dostojanstvenikom.

Stanoval je Marinko v drugem gimnazijemskem razredu pri gospodinji Mariji Lenarčič. Ta gospodanja je imela na Stolbi pod gradom hišo in majhen vrt s prekrasnim razgledom na ljubljansko ravnino in gorenjske planine. Še više pod gradom pa je živel v svoji hiši sredi vrta upokojeni župnik, stari Metelkovec in homeopat Janez Zalokar. Na Zalokarjev vrt so hodili dijaki, ki so stanovali na Stolbi, metuljev in hroščev loviti in jagode trgati. Kadar je pa kateri

kaj pobolel, je bil gospod župnik s kroglicami takoj pri rokah. »Pokaži jezik!« je bila zdravniška preiskava, kroglice so pomagale in za honorar je dajal bolniku zdravnik jabolka, hruške ali grozdjčiča.

Ljubljana je v tistih časih še s ponosom kazala nemško lice. Nemško so občevali ne samo uradniki, ampak tudi trgovci in obrtniki. Malo je bilo zavednih Slovencev, ki so se zbirali ali okrog Bleiweisa ali okrog radikalnega mizarja Regalija. Dijaki Slovenci so se zdeli meščanstvu milovanja vredni fantasti. A z letom 1861. se je začelo slovenstvo dramiti in vstajati. V Ljubljani se je ustanovila čitalnica, zbirališče rodoljubov iz mesta in z dežele in iz vse Slo-

venije, in kljub prepovedi so zahajali v čitalnico tudi dijaki, v prvo sobo, namenjeno navadnim gostom. Tu so razpravljali kulturna in politična vprašanja in s svetim strahom pozdravljali prvake, ki so prihajali na večerne sestanke v drugo, gosposko sobo. Nepopisno navdušenje je budila javna slovenska beseda, slovenska pesem, slovenska igra. Nastajali so pa tudi spori z Nemci in nemškutarji in po šentpeterskem predmestju, po tedanji Blatni vasi, sedanji Kolodvorski ulici, ali skoz Prečno ulico, kjer je imel Dežman svojo hišo, se je večkrat slišalo v poznih urah kričanje: »Don Quijote de la Blatna vas!« V Zagrebu je

namreč izšla l. 1862. iz peresa dr. Val. Zarnika, domačega učitelja pri baronu Rauchu, brošura s tem imenom, naperjena proti Karlu Dežmanu.

Leta 1863. je bil tretješolec Marinko v Alojzijevišče sprejet. Tu je dobil prijetno družbo veselih tovarišev. Hišni red je odmerjal čas delu, odmoru in počitku. Kako naglo so tekale ure odmora pri igrah na dvorišču ali na vrtu! Osmo- in sedmošolci, gospodje, katerim se je nižešolec le spoštljivo bližal, so se seveda samo izprehajali in pomenkovali ali kegljali; nižešolci pa so žogo bili, po drevju plezali in telovadili. Izmed najživahnejših fantov je bil Marinko. Močan in gibčen se je odlikoval v vseh telesnih vajah, zdravje in zadovoljnost mu je žarelo iz rdečih lic in gosti lasje so se mu kodrali na glavi. V prešerni samozavesti je nastopal kot princeps haudegenorum, pol latinsko, pol nemško, slovenski izrazi takrat še niso bili tako pri rokah. A za telesnimi močmi niso zaostajale dušne in sošolci, pridni in nadarjeni, kakor Jeglič, Ločnikar, ki je kot benediktinski opat umrl v Ameriki, Tonejec (kot pisatelj Samostal), Dobida, Erker, sedaj stolni župnik, Žiga Bohinec, niso tekmovali samo pri igrah, ampak tudi pri knjigah. V tretjem razredu je bil Marinko prvi, Jeglič drugi premiant, v četrtem in šestem razredu je bil prvi Fran Ločnikar, v petem, sedmem in osmem zopet Jeglič. A niso se omejevali na šolske predmete. Marinko je bral hrvaške, češke, ruske, francoske knjige; živo pa so gorela mlada srca za vstajajoče Slovenstvo. S kakšnim hrepenenjem so čakali alojzniki Glasnika ali Cvetja iz Celovca! S kakšnim navdušenjem so brali Jurčiča! A živahno so tudi spremljali politične dogodke. Obžalovali so razprtije med Poljaki in Rusi, ki so leta 1863. v krvav upor izbruhnile. Danska vojna l. 1864. se je zdela vsem odveč, ker ni nihče prav vedel, zakaj in čemu se Avstrija bojuje. Naslednjega leta so se zbirali v Ljubljani prostovoljci, ki so se pošiljali za cesarja Maksimilijana v Mehiko. Kolikrat so marširali v glasnih trumah po Poljanah mimo Alojzijevišča na kolo-

dvor! Vsebolj pa so razgrela dijake dogodki l. 1866., vojna z Italijani in Prusi. Lombardija, katero je bila Avstrija l. 1859. izgubila, je bila daleč od domovine, a Beneška, za katero je sedaj šlo, je bila čisto blizu, znana, skoraj domača dežela. Nepregledne množice vojaštva so šle na Laško; krepki graničarji so taborili pri Kolizeju in plesali kolo. Nestrpno je čakalo vse poročil z bojišča. Prusov se niso tolikanj bali; zakaj tem je šel nasproti s silno vojsko slavni poveljnik Benedek. Na Benedeka se je vse zanašalo in profesor Heinrich je v šoli na zemljevidu češke dežele kazal, kako marširajo Prusi ob meji gori in doli kakor brez glave in ugibljejo, kje bi bil Benedek. Benedek pa preži skrit kakor pajek, in ko razprede svoje mreže, jih bo zgrabil in razbil. Benedek, Križmanič, Henikstein so bili na vseh jezikih; nadvojvoda Albreht ni bil še poznan. Na deželni dvorec, tedanji lontož, so hodili ljudje brat poročil z bojišča. In prihajale so brzozavke, z Laškega jasne in ugodne in po slavni zmagi pri Kustoči 24. junija je bil vsak veselo prepričan, da je Benečija rešena. S severnega bojišča pa so dohajala poročila pozno in tako čudno zavita, da so budila neprijetne slutnje. Kaj je pomagal uspeh pri Trutnovu, kjer je Gablenz srečno odbil Pruse, ko se je pa moral kmalu zopet umakniti! In potem Nahod, Skalic, Sadova 3. julija! In zopet je šlo od ust do ust vprašanje, kdo je kriv, kdo je izdal avstrijsko vojsko. Profesor Heinrich vendar ni bil v zadregi. »Kultura mora zmagati,« je dejal. »Kultura zmagava vedno. Tu se ne da nič pomagati.« Majhna tolažba je bila pomorska zmagà pri Visu 20. julija. Benečija je bila izgubljena.

Še bolj pa je zanimala dijake domača politika. Naj si so še tako dobrohotno ocenjevali domače slovstvo, v politiki so bili neizprosni in ostro so sodili Bleiweisa in Tomana. Po več dijakov skupaj si je naročilo »Slovenski Narod«, ki je l. 1868. začel izhajati v Mariboru, in zvesto so ga čitali in natanko proučevali. Ob počitnicah pa so se prirejali sestanki, kjer so resno in važno obravnavali dnevna vprašanja. Tako

so na Bledu razvijali smeje načrte, prena-
rejali svet in obsojali politično vodstvo.
»Da, fantje, zdajle pa pojde,« je dobrohotno
pripomnil tedanji gorjanski župnik K. Te-
deschi. »Z voli nismo spravili voza naprej;
vpreči bo treba teličke.«

A tudi zaspanim Ljubljancanom je bilo
treba javno pokazati, kako mladina misli
in čuti. Mnogo dijakov si je naročilo v Pragi
čepice s peresi in nekega lepega dne so

prikorčili ž njimi okrašeni v gimnazijo.
Učinek je bil velik in ogenj takoj v strehi.
»Čechische Swornoster-Mützen!« je klical
neki profesor. — »Nein; polnische Kon-
federatke,« je menil drugi; »Russische Pu-
delmützen«, zopet drugi. Sklicala se je
konferenca in prevratne čepice so se pre-
povedale. Samo doma na počitnicah so se
še postavljali nekaj časa dijaki ž njimi pred
strmečimi kmeti. (Dalje.)

AJSHILOVA ORESTIJA: AGAMEMNON. FR. OMERZA.

(Dalje.)

Agamemnon.

- O hčerka Lede,⁹⁰ hiše zvesti mi čuvaj,
915 z odsotnostjo se moja sklada govor tvoj:
obširen bil je namreč. Toda hvala ta
primerna bi bilà iz tujih ust samo.
In sploh ne delaj z mano kot z mehkužnežem!
Za ženske to je le. Tud nisem kak barbar;
920 da v prahu pred menoj bi vpila mi v pozdrav.
Preprog mi ne razgrinaj, to zavist rodi;
bogove s takim krasom smeš častiti le.
Po pisanih preprogah smrtniku samo
hoditi ni mi moči nikdar brez strahu.
925 Kot smrtnika me časti, ne pa kot boga!
Brez pisanih preprog in krasnih prtov teh
se širi slave glas. Da misli dobro kdo,
največji dar je božji. Tega le blagruj,
ki v solnčnem svitu sreče šel je proč od nas.
930 Če v vsem tako bom srečen, nimam nič strahu.

Klitajmestra.

Tegá mi ne govóri, moja želja ni.

Agamemnon.

Spremenil mnenja nikdar svojega ne bom.

Klitajmestra.

Si mar obljubil iz strahu, da to storiš?

Agamemnon.

Jaz dobro vem, zakaj sem storil tale sklep.

Klitajmestra.

- 935 Kaj Priamos bi storil, ko bi zmagal on?

⁹⁰ Klitajmestra, hči Tindareja in Lede.

Agamemnon.

V škrlatu prišel bi gotovo pisanem.

Klitajmestra.

Ne boj tedaj se tega, kaj bo rekel kdo.

Agamemnon.

Kar ljudstvo govori, ima veliko moč.

Klitajmestra.

Če svet zavida te, zavisti vreden si.

Agamemnon.

940 Prepirati se hočeš, to za žensko ni.

Klitajmestra.

Če srečen si, je prav, da tudi se podaš.

Agamemnon.

Želiš li tudi ti, da zmagaš v boju tem?

Klitajmestra.

Ubočaj! Zmagal boš, če rad uklóniš se.

Agamemnon.

Če torej to želiš, odveži čevlji kdo,
945 ki suženj je nogām, da stopiš lāhko nanj.

(Služkinja mu odvezuje čevlje.)

Če stopim na škrlatne božje prte te,
zavisti me nikar ne gleda naj oko!
Po dragih teh tkaninah s strahom grem samó,
da ne oskruni noga takega krasu.

(Stopi z voza. Kaže na Kasandro.)

950 O tem dovolj naj bo! A tole tujko tu
prijazno sprejmi v hišo! Če je mil vladar,
ga z milostnim očesom gleda bog z neba;
saj jarma sužnosti ne nosi nihče rad.
Od mnovega bogastva cvet je to izbran,
955 da vzamem ga domov kot vojske častni dar.
Besedi torej tvoji jaz uklonim se
ter pojdem po škrlatu v hišo svojo zdaj.

(Agamemnon koraka počasi proti palači, za njim Klitajmestra. Služkinje spravljajo preproge. Kraljevo spremstvo odide pri stranskih vratih.)

Klitajmestra.

(Odhajaje.)

Veliko je morjé, ga li izčrpa kdo?
V obilici se hrani sok škrlaten v njem,
960 ta vedno nov zaklad, barvilni kras oblek.
In tega so bogovi dosti dali nam;
kaj revščina se pravi, hiši znano ni.

- Na tisoče preprog bi obljubila jaz,
 če to bi bil ukazal hiši božji glas,
 965 samó da duša ta bi prišla mi nazaj.
 Če živ je le koren, požene brstje koj
 in vročim žarkom solnca brani senca pot.
 Ko vrnil si se sèm pod svoj domači krov,
 naznanjaš v zimskem mrazu górkó nam pomlad.
 970 In kadar v kislem grozdu vino Zevs zori,
 po hiši hladen vetrič takrat že pihlja,
 ker zmagoslavno mož se vrnil je domóv.

(Agamemnon odide v hišo. Klitajmestra na pragu.)

O Zevs, mogočni Zevs, čuj prošenj mojih glas:
 Na skrbi naj bo tvoji, kar storiti češ!

(Odide.)

Zbor.

- 975 Kakó da strážna slika ta
 obleta vedno mi duhá,
 ne skrije se očem nikoli slutnja zla?
 Kaj prerokuje mi glas, ko ukazal in plačal mu nisem?
- 980 Zakaj pregnati se ne dá
 kot vešča črna temnih sanj,
 brez strahú se usede
 na préstol dragega srcá?
 Res marsikak že dan minul je od takrat,
 985 ko zmetáli so ven vrvi,
 dá pesek skáká je od tal:
 odhajal z ladjami je voj.
- Zdaj vrnil se je spet domov,
 to priča lastno mi oko.
- 990 A véndar žalosten napev, prokletstva glas,
 védno mi v srcu doni, ki naučil ga nihče ni peti
 in manjka lire mili zvok.³⁷
- 995 Srcé je tožno in ječi,
 sládké nima več nade.
 Ne vara notranji me glas:
 že bliža se resnica, vse se izvrši.
 V strahu bije srcé močnó,
 O naj bo slutnja moja laž,
 1000 ne zgódi se, božóvi vi!
- Če v zdravju prevelikem lice ti cvetè,
 dobro ni to.
 Meja ni močna dovolj,
 Saj sosed bolezen ne néha
 kljúvati níkdar ob zid.
- 1005 Plava li srečno ti brod?
 Kmalu zadeneš ob čer
 skrito v mórju.
- Če del bogastva vržeš prej
 s tresočó róko iz ladje ven
 1010 in zmeriš dobro vsak lučaj,
 ne pojde hiša čisto v dno,
 ki polna je preveč blagá,
 in čoln potópil se ne bo.

³⁷ »Manjka lire mili zvok.« Žalostink niso spremljali z liro, ampak s piščalmi.

- Zeus dobrotni
 1015 dá nam obilo darov;
 vsako leto
 pólje bogato rodi:
 ne boj se nič, gládú ne bo.
- Če zgrudi se pa kdaj v naročje smrti mož,
 1020 kri pa črna
 teče pred njega na tla,
 bo kdo li nazaj ga pričaral?
 Kje je, ki dobro je znal
 mrtve buditi iz sna?³⁸
 Zeus ga je káznil hudó.
 Zgled svarilni.
- 1025 Če ne bi branil božji glas
 odkriti mi usodni glas,
 da naj nikar na pravim več,
 prehitel jezik bi srcé
 in čuvstva svoja vsa razlil.
- 1030 Zato pa v tëmi zdaj ječi,
 Duša joka.
 Upa nobenega ni,
 češ, nekoč vsaj
 dóbro razvíje se vse,
 kar dušo bóлно zdaj mori.

Klitajmestra.

(Na praču.)

- 1035 Po tebe sem prišla, Kasandra, kličem te.
 Naklonil ti je Zeus, da v hiši naši smeš
 brez jeze vóde svete vzeti z drugimi
 služabniki, kjer božji nam oltar stoji.

(Kasandra se ne gane.)

- No, stopi vendar z vóza, kaj ti če napuh!
 1040 Še Herakles³⁹ je moral, kot se govori,
 prodan nekoč za sužnja, jesti trdi kruh.
 Če vpregla te je torej sila v jarem ta,
 da v hiši si bogati, sreča je zaté.
 A kdor je dobro žel, ko upal ni nikdar,
 1045 natančen je kot ura, s sužnji sploh surov.
 Pri nas imaš pa vse, kot dobro je in prav.

Voditelj zbora.

Glej, tebi govori besede jasne te.
 V usode tesnih zankah, reva, zdaj tičiš;
 boš slušala tedaj al slušala ne boš?

Klitajmestra.

- 1050 Samó če taka ni kot lastovka⁴⁰ morda,
 da zna le jezik svoj barbarški neumljiv,
 razume me in sliši, kar svetujem ji.

³⁸ To je Asklepios, ki ga je kaznoval Zeus z bliskom.

³⁹ Herakles, v izvirniku sin Alkmenin. Ker je umoril Ifita, ga je prodal Zeus lidijski kraljici Omfali.

⁴⁰ Grkom se je zdel barbarški t. j. vsak negrški jezik enak cvrčanju lastovk, ki ga nihče ne razume.

Voditelj zbora.

Ubočaj! V teh razmerah je najboljša to.
Poslušaj jo tedaj in stopi dol z voza!

Klitajmestra.

- 1055 Jaz nimam časa več pred vrati stati tu.
Pri žrtveniku namreč sredi hišnih sten
pripravljene stojé že óvce, klavni dar.
Saj kdo bi upal še, da rádot pride ta?
Če torej slušáš me, odlašaj mi nikar.
1060 Če tega ne razumeš, kar ti govorim,
pokaži vsaj z rokó, če v ustih ni glasú.

(Migne z rokó, a Kasandra se ne gane.)

Voditelj zbora.

Tolmača manjka, mislim, da ji razloži.
Enaka je kot zver, ki právkár si jo ujel.

Klitajmestra.

- Le naj besni in sluša trme svoje glas!
1065 Ker ravnokar je padlo mesto, dom ji drag.
poprej nositi uzde znala pač ne bo,
da v krvi se poleže kljubovanje to.
Pa kaj — dovolj besed, dovolj sramú zamé.

(Odide.)

(Dalje.)

IZ MODERNE.

DR. I. PREGELJ.

Sloviti poljski modernik, pesnik Kazimierz Przerwa-Tetmajer je spesnil ob sloviti Böcklinovi sliki »Otok mrtvih« nasledno ilustracijo:

Wyspa umarłych... Nagie, strome skały,
wkoło dalekie, nieskończone morze,
gaj cyprysowy, ciszą skamieniały,
spokój wód wieczny... Bóg śmier ci posępny
duszom ten grodziec zostawił ostępny
i odwróciwszy twarz, odszedł w bezdroże.

I w długiej łodzi o milczącym wiosle
Charon tu z brzegu białe wiezie dusze
i w ciemne, wąskie wwozi je zarośle
między dwa słupy z kamienia, na których
dwa lwy o głowach groźnych i ponurych
patrzają na siebie — zasłuchane w głuszę.

Po krzesanicach mech się pnje zieleni,
cyprysy smukłe nad morską głębiną
widzą swój smutny kształt odzwierciedlony
i nieruchome patrzą w niebo w górze,

gdzie nigdy złoto nie płynie i róża,
a tylko śnie mgły obłoków płyną.

Słońce i księżyc tu się toczą kołem
zawsze spokojnem, zawsze jednakowem:
nad wód granatę, pod nieba popiołem,
wstają z przepaści i schodzą powoli
w otchłań w martwego blasku aureoli,
długo lśnić światłem cichem i matowem.

Tu dusze ceniom podobne, milczące,
snują się białe przez ciemną zieloność
po bladych plamach, które kładzie słońce;
lub z wąskich okien kutych w skałach ściennych,
patrzają po falach szklanych i bezdennych,
patrzają się w mglistą, wieczną nieskończoność.

Inne na głazach, co się wznoszą z wody,
siadają z na dół pochyloną twarzą.
Mijają słońca zachody i wschody,
one, w granacie morskich fal widome
i na drzew widmie: białe, nieruchome
siedzą, do głazów podobne, i marzą...

Dusze, co serca płonęły pożarem,
te, co za wiele czuły i cierpiały;
co się pytały pod uczuć nadmiarem:
z jakiego kruszcu twarda Boża ręka
kuje pierś ludzką, że u ogniu nie pęka?
te w te spokojne, morskie idą skaly.

Prevod: Otok umrlih... Gole, strme stene — vseokoli daleč neskončno morje — gaj cipresni, v tišini okameneli — pokoj vodá večni... Bog smrti temni — je z dušo ta gradič zapustil osameli — in odvrnivši v stran obraz odšel v brezpotje.

In v dolgi ladji ob molčečem veslu — Haron tu z brega bele prevaža duše — v temne, ozke vodi jih gošči — med dva stebra kamenita, na katerih — dva leva z glavama groznima in mračnima — gledata nadse — poslušujoča v gluhost.

Po skalah mah se pne zeleni — ciprese vitke nad morsko globino — vidijo svojo vitko postavo odzrcaljeno — in negibne strmijo v nebo navzgor — kjer nikdar zlato ne polje ne rože — a samo sinje megle oblakov plujejo.

Solnce in mesec se tu krečeta v krogu — povsem pokojnem, povsem enakomernem — nad temno modrino vodá, pod nebes pepelom — vstajata iz prepada in zahajata počasi — v zapad, v mrtvega bleska avreoli — dolgo bleščeča se v svetlobi tihi in motni.

Tu duše, sencam podobne, molčeče, — snivajo bele skozi temno zelenje — po bledih pegah, ki jih meče solnce; — ali pa iz ozkih oken, vdrlih v skalnate stene — gledajo po valovih steklovitih in brezdanjih, — strmijo v meglovito, večno brezkončnost.

Druge na skalah, ki se dvigajo nad vodo, — sedijo z navzdol povešenim obrazom, — Zamujajo solnca zahode in vzhode — one, v modrini morskih valov vidne — i ob zelenju prikaznim (podobne); bele, negibne — sedijo skalam slične, in sanjajo...

Duše njih, ki so jim srca gorela žarko — ti, ki so silno čutili in trpeli; — ki so izpraševali pod neizmernim čustvom: — iz katere kovine trda božja roka — kuje prsi človeške, da ne razpočijo v ognju? — Take (duše) gredo v te pokojne, morske skale.

Pesnik Tetmajer je videl slovito Böcklinovo sliko in jo z besedami »ilustriral«, orisal v pesmi. Povod Tetmajerjevi besedni umetnini je torej doživljaj tuje, v drugi osebnosti in snovnosti vzrastle umetnine, je pesniški izraz občutja in misli, ki jih je doživel pesnik ob slikarju. Slikarja Böcklina odlikuje čudovita, izvirna romantika, ki se javlja v njegovih vizionarno grotesk-

nih slikah bajeslovnega ozadja in romantičnomitične narave. Drobec te narave je »Otok mrtvih«, ki je videti kot nekaka realistična ilustracija iz Dantejevega Čistilišča ali pa kot nekak svet iz vonjivosti Odiseje (Kalipsojin otok). Slika diha mistično tišino smrti in je po svojih barvah realizem ekspresionista. Tetmajer je soroden umetnik. Čudovito globoko čustvuje naravo, divjeromantično naravo svoje Tatre, pa tudi bujno vizionarnost svojih svetov: začarani les, zapadla jezera, tišino visokih sneženih planinskih vrhov. Ko je gledal »Otok mrtvih«, ga je v sebi doživel in se je samo toliko uklonil slikarju, da je podredil svojo domišljijo črtežu slikarjevemu. Tako je pesem zares ilustracija (navadno ilustrira slikar pesnika!), čudovit oris barvne slike. Toda pesnikova naloga z orisom še ni bila končana. Podati je moral še komentar slike, poento svojega orisa, filozofijo slike, tako kakor jo je doumel: to je otok duš, ki so bile v življenju preveč čustvene. Imamo torej zanimiv zgled pesmi pred seboj, zgled, na katerem moremo proučevati način umetniškega obravnavanja v slikarstvu in poeziji. Imamo pa tudi v pesmi zgled, kako sorodno čustvujejo vsi umetniki ene dobe, tako, da če hočeš umeti kulturni okus gotove dobe, moraš pogledati v slikarstvo tistega časa prav tako kakor v poezijo (zlasti liriko) in glasbo. Meje med poezijo, slikarstvom in glasbo sploh niso neprestopne, kar dokazuje slikar Disraeli, ki je obenem tudi pesnik i. dr. Tetmajer je torej tudi nekak slikar, a nama dvema bo ostal pesnik, čudovit pesnik poljski, ki je poleg Kasprowicza in Żeromskega znan vsej Evropi. Njegovo pesem bi imenovala priložniško slikovno pesem. Klasična je v morju neštevilnih podobnih v svetovnem slovstvu. Pri nas imamo le manjvredne slikovne pesmi, izvzemši nekaj dobrih Medvedovih in otroških »Vrtčevih«. Župančičeva »Pred Bilekovim Kropilnikom« je bolj refleksivna balada.

Omenim naj še, da naši moderni pesniki in slikarji tekmujejo med seboj, kako bi ustvarili svoje slike v narodnem duhu in ornamentiki ljudstva (Gaspari, Smrekar, Golar). To je poteza n a r o d n e g a okusa

(češko!), dočim so Tetmajer, Böcklin in pri nas Župančič bolj občečloveški, klasični v čuvstvovanju in izbiranju motivov. (Prim. grandioznost slike v že omenjeni Župančičevi »Dies irae«!)

GRUDA.

MIRAN JARC.

V popoldanskem brezvetrju pokrajina počiva. Gozdovi, polja, v hrib prislone vasice, pozdravi vdanih cerkvic, osolnčene gorice ... v ta svet še ni dahnila težka mestna megla siva.

Seljak z volovi trudi se po poti: voz ječe pod goro hlodov se pomika dalje, v tla sta človek in žival oba zamišljena. —

Povsod le gruda, gruda nema — kamor pogled gre.

Vsa zemlja tu je kakor duša teh ljudi:
preprosta v svoji tajnostni ogromnosti,
le če si čist, umeješ njeno šepetanje.

Tam v daljah za gorami mesto pa kriči
in se razjeda v divji razdvojenosti —
bolnik, ki lek so mu le še bolestne sanje.

IZ CIKLA: ORIENT.

OKORN JANEZ.

I.

O Egiptu sem sanjal sinoči, v deželi hieroglifov in mumij se je mudila moja duša. Preko Sahare je prihajalo zamolklo tuljenje leva, ko sem pogledal sfingi v oči in jo z drhtečim glasom vprašal (srce ni želelo odgovora): »Kdo si, kaj pomeniš?« In rekla je: »Večno iskanje sem, ranjena noga popotnikov in zagonetni pogled prevaranih.«

II.

Rusija, mati naša sveta, do tal, do črne zemlje se ti pripogiblremo. Le eno besedo nam reci, le za hip zdrobi pečat svojih usten in veseli bomo. Kot vzhodna čarovnica si, kot cvet, ki raste samo ob mesečini, kot jutro, ki gleda krvavo roso. Mir bodi na tvojih poljanah, mir v tvojem srcu, obilnost v tvoji nepoznani, skrivnostni duši! Ne poznamo te, ne vemo za tvoje steze, a v dnu tvoje globine se skriva beseda, ki bo nam razodeta skrivnost in sodba in obsodba.

III.¹

Pri maši grškega meniha v Hagiji Sofiji sem bil. Stopil je iz klešč belih zidov in po 500 letih je spet dvignil kelih in daroval Vsestvarniku Vseodrešenika in klical ime Vseposvečujočega. Bili smo vsi eno; zakaj sveta Rusija je imela v posesti Rim zapada in kletev je bila vzeta od nedolžnih.

IV.

Jokaje sem prosil (kot trmast otrok): »Gospod, daj, da bomo vsi eno!« In videl sem jezero krvi in reko krvi, ki je vanj tekla, in iz krvi so se dvigala nova drevesa in do njih so vodile ceste od štirih vetrov in od poldneva in večera. In zajecal sem: »Gospod, kaj?« In rekel mi je: »V krvi sem umil narod, ki je moj, in iz krvi se bo dvig-

¹ Grki imajo izročilo: Ko je padel Carigrad, je neki menih ravno maševal. Ko so pridrli janičarji, je menih odšel in zid se je zaprl za njim. Ko pa pade Carigrad spet v krščanske roke, se odpre zid in menih spet jame brati sv. mašo tam, kjer jo je končal.

nilo novo življenje. Vi pa, ki stojite na štirih vetrovih sveta, obljudite pota in hitite po cestah, ki vodijo do drevesa življenja, ki ga hočem zasaditi v srcu svete Rusije!« Amen, Gospod!

V.

Na Golgoto gre narod in krvave so njegove stopinje. Ne vemo, če je prva postaja ali je deseta, ali velikonočno jutro in Olska gora ne bosta izostala, četudi je postaja šele prva. Trnjeva je pot za narod in za vse, ki ga spremljajo. A ko pridemo na vrh, bomo kmalu odvalili kamen od groba. O bratje, da bi bil zraven, da bi le slišalo moje bedno uho o tem, da bi slišal pesem peti o rešenem in poveličanem! Strma je lestva, a vrhu nje je zlato. Veliko mašo bomo brali in epistolo bo bral sveti Pavel in evangelij bo pel sv. Janez.

VI.

Mati moja, ki vsak hip misliš name (kako bi me Ti mogla pozabiti!), misli na one svoje sinove, ki so onemogli, to so iskatelji Tvojega sina. Zaveži jim rane in pripelji jih k Njemu! Velika Prvoboriteljica bodi, o Skoroposlušnica! O Mati Pastirja, bodi mati ovčic in pošlji jim pastirjev in Pastir-

ja! Ponovi betlehemijski večer in rodi Krista v srcu vzhoda, o Mati moja in Mati zašlihi!

VII.

Orača čakamo, da orje zemljo črno, mastno, plodovito, in sejalka, da seje čisto seme in po večkratni setvi očisti njivo ljulke, ki jo je oče laži zasejal med pšenico! Ne gre lahko, o idealisti mladi fantje! Ne glejte proseče in obupano! Pijte Vino iz keliha Srca in jejte Kruh Življenja in z zaviranimi rokami na njivo! Ljubezen v srce, molitev v misel, duše odprte, cilj poznan!

VIII.

Skala, ki čepiš sredi Azije, kdaj se odpreš? Kdaj potrkamo na tvoj »Sezam, odpri se!« in dovedemo stotine milijonov mrtvih iz smrtne teme k svetlobi in toploti! Eno vemo, strašna nema skala Buddhe in Dalai-Lame in Konfutseja! En venec napravimo iz rož Vzhoda in Zapada in s tem vencem te ovijemo in naša boš. Zakaj v drob tvojih svetišč pelje pot skozi polovico našega srca in ta polovica mora biti naša in potem boš naša tudi ti. O srce svete Rusije, ne umri, ti ne smeš umreti, ti ne moreš umreti ne telesno pod mečem, ne duševno pod mečem svobodomiselstva. O mati, ne smeš umreti!

SKOZI ĐERDAP V NEGOTIN. (Konec.)

IVAN DOLENEC.

11. Samostan Bukovo.

Ko sem bil pred 12 leti v samostanu Pri bina glava na podnožju Fruške gore, sem se čudil, da sem videl po samostanskih hodnikih in sobah toliko posvetnih slik iz srbske zgodovine. Pri nas bi bila v samostanu precej težko mogoča n. pr. velika slika Kosovske devojke, ki išče med mrličih in ranjenci svojega zaročenca. Bo že imel Scotus Viator prav, ko trdi, da je vpliv srbske duhovščine »nationaler, nicht religiöser Art«. (Stran 145.)

Tudi samostan Bukovo je gojil in goji še sedaj narodne in verske ideale. Nad Nego-

tinom se dviga proti zapadu zložno gričevje, na čigar pobočju se beli lepa moderna zgradba: državna kmetijska šola, ki goji zlasti sadjarstvo in vinarstvo. Šola stoji na posestvu starodavnega samostana.

Med gosti, ki so se danes po obisku v kmetijski šoli peljali proti samostanu, sta bila poleg Trumbića dva aktivna ministra in dva bivša ministra predsednika. V družbi so bile tudi soproge nekaterih odličnih politikov. Arhimandrit v samostanu — ki šteje menda samo tega edinega meniha — je sprejel goste med zvonjenjem zvonov v polnem ornatu v cerkvi. Bral je najprej

kratko molitev iz knjige ter nato pozdravil »s tega svetega mesta« obiskovalca. Izrazil je svoje veselje nad tem, da obiščejo zgodovinski samostan danes prvokrat zastopniki vseh treh plemen ujedinjenega naroda. Samostan je videl že hude čase. Dostikrat so ga Turki požgali, a narod ga je vedno na novo sezidal. Leta 1912. so v njem podpisali zastopniki Srbije, Bolgarije in Grške balkansko zvezo. (Srbski zastopnik je podpisal tudi v imenu Črnogorcev.) Ta dogodek je bil prvi korak do ujedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Govornik se spominja »senc« vseh junakov, ki so padli v teku težkih let po omenjenem dogodku, zlasti pa hrvaških in slovenskih dobrovoljcev med svetovno vojno, in jim zakliče: Slava! Klicu smo se na govornikov poziv odzvali tudi navzoči.

Po govoru je molil gospod arhimandrit zopet molitve, nakar se je razvila pred cerkvico neprisiljena zabava. Ob odhodu nas je presenetil naš gostitelj z izredno iznajdbo svoje gostoljubne duše: podaril nam je na ražnju pečenega čalega prešička, da nam bo lajšal in slajšal dolgo vožnjo nazaj proti Belgradu.

12. Med borilci iz Macedonije.

Ob desetih zvečer nas je zopet sprejel »Kralj Peter« v svoje udobne prostore. Ladja se je pričela pomikati po Donavi navzgor in je sopihala do Belgrada nepretrgoma 22 ur. Saj je bila baš noč med 20. in 21. junijem, najkrajša noč v letu. Preden smo prišli do Železnih vrat, je že sijal svetel dan, ki prisije tukaj gotovo kake pol ure poprej nego v Sloveniji.

Dame in nekateri gospodje so se bili porazgubili po svojih kabinah. Drugi smo bili zbrani pri mizi okrog darov, s katerimi nas je za pot založil skrbni gospod Panić. Menjavala sta se šala in resen razgovor. Posebno rad sem se pogovarjal s poslancom Dimitrijem Čičevićem.

Mlad mož kakih 36 let; zarjaveli obraz, ki mu dobro pristoji kratka temnočrna brada, razodeva njegovo južno pokolenje.

Fin in umerjen v vsem nastopu: človek, ki je navajen več misliti nego govoriti.

Rodil se je v Prilepu, slavnem mestu kraljeviča Marka. Študiral je turško pravo na vseučilišču v Carigradu. (Predavanja so se vršila v turškem in francoskem jeziku.) Njegov zadnji namen ni bil državna služba, ampak proučiti je hotel razmere v turški državi, da tako s svojo izobrazbo podpira pravi smoter svojega življenja: borbo proti Turkom. Prepotoval je velik del turške države — bil je tudi v Mali Aziji — govori izvrstno turški in pozna turško literaturo. »Kje ste se naučili turškega jezika?« — »Že doma v Prilepu sem znal narečje, ki ga govore tamošnji muslimani. Toda turški književni jezik se od raznih macedonskih narečij razlikuje tako, da sem imel v poznanju prilepskega narečja tako rekoč samo malo podlago, da sem se laže priučil književni turščini. Jezik je zelo bogat glede izrazov in turška literatura je sedaj že precej obširna in zanimiva.

Ko sem se vrnil domov, ni bilo več časa za mirno delo. Boji četašev s Turki so bili na dnevnem redu. Tudi jaz sem šel v planine in vodil svojo četo, s katero sem se leta 1912. pridružil Srbom, ki so prodirali v Macedonijo. Moja prva pot po odhodu Turkov je bila v Prilep: Ali mi še žive moji dragi? Ali mi še stoji hiša? Vse sem dobil, kakor sem bil pustil. Turki so se pri umiku v celoti viteško obnašali: z malo izjemami niso ne morili, ne požigali in ne plenili. Bili so toliko pametni, da so uvideli, da je edino, kar se da rešiti — življenje in imetje tistih muslimanov, ki bodo ostali v Macedoniji kot podložniki krščanskih držav. To so tudi dosegli. V Prilepu se ni nobenemu Turku skrivil las, dasi bi ne bilo dobro biti v turški koži, če bi bili naši vojaki na poti videli kake večje sledove turških zločinov.

Preden se je Macedonija uredila vsaj za silo, je izbruhnila svetovna vojna, katere sem se udeležil kot srbski častnik. Šel sem preko Albanije in bil vsega skupaj sedemkrat ranjen. Še sedaj imam kroglo v neposredni bližini srca, tako da mi je ne morejo izvleči. V oktobru 1918 sem prišel vdrugič

za sovražnikom v Prilep, kjer so do sedaj gospodarili Bolgari. V rokah sem imel pooblastilo, da ukrenem kot vrhovni poveljnik v mestu vse, kar se mi zdi v danem slučaju umestno. Znanci so me sprejeli nekako v zadregi in na svoja vprašanja nisem mogel dobiti določnih odgovorov. Pridem domov: oče mrtev, hiša požgana, izmed bližnjih sorodnikov mi je ostala samo sestra. Dandanes nimam drugega premoženja nego obleko, ki jo nosim na sebi. Stemnilo se mi je pred očmi, ko sem izvedel vso resnico. Zaklenil sem se v sobo in nisem 4 dni nikogar sprejel. V meni se je borila maščevalnost z odpuščanjem. Četrty dan sem sprejel mestno deputacijo, ki je v strahu čakala, kaj bo storila srbska vojska po tolikih grozodejstvih, ki so se zgodila v mestu med okupacijo. Jaz pa sem vse člane deputacije objel in poljubil. Saj vendar nisimo pretrpeli nepopisnega vojnega gorja radi tega, da bi zaslepljene ljudi ubijali, ampak — da ustvarimo novo življenje.»

Ko govorim o grozotah vojne, naj omenim objektivno sodbo, ki jo je izrekel major Panić: »V vojni se dogajajo okrutnosti na vseh straneh in pri armadah vseh držav, kajti največ zavisi od posameznega poveljnika, kako je sam vzgojen in kako vzgaja svoje vojake. Vendar sem pa videl tudi ljudi iz boljših hiš, ki so se obnašali živinsko, dočim so pokazali dostikrat preprosti ljudje mnogo srčne kulture. — Bolgare jaz poznam, saj sem bil ž njimi mesece skupaj pred Odrinom. Tudi z Bolgari bi mi mogli lepo živeti skupaj, samo treba bi bilo, da postanejo Bolgari nekoliko drugačni — mi pa tudi.«

Tudi drug borec iz turške Macedonije je bil tukaj, ki pa ni deloval pred balkansko vojno s puško v roki, ampak s poklom. Poslanec Agatonović je po poklicu zgodovinar. Ponudil se je sam za službovanje med Srbi v Turčiji in je bil, kakor rečeno, gimnazijski ravnatelj v Skoplju in Solunu. Povsod so namreč imeli Srbi svoje zasebne gimnazije pod turškim nadzor-

stvom. »Kakšno pa je bilo to turško nadzorstvo nad šolami?« — »Turško? Prepovedana je bila n. pr. v knjigah beseda 'Turk' in 'turški'. Če je šolski nadzornik zapazil n. pr. v kaki učni knjigi ta izraz, nam je vse izvode dotične knjige pobral in sežgal ter nam naložil denarno kazen. Tako je nekoč dobil v učni knjigi za naravoslovje izraz 'turška opica'. Zaman smo dokazovali, da je to znanstveni izraz za posebno vrsto opic in da nima nikakega žalilnega pomena za Turke. Sežgali so nam kakih 100 knjig.

Seveda bi mi skoro ne bili mogli poučevati n. pr. zgodovine, če bi se bili držali turških predpisov. Pomagali smo si na ta način, da smo turške uradnike podkupovali. Turški uradniki so bili slabo plačani in za denar se je dobilo vse. Pustili so nam vse učne knjige in poučevali smo lahko, kakor smo hoteli, če smo le dobro mazali.«

»Kakšna je bila javna varnost v Turčiji?« — »Sploh nikaka. Verujte mi, šel sem v Turčijo v prepričanju, da tam poginem. Vedno smo nosili samokres v žepu, čeprav je bilo prepovedano, in nikogar, ki ga nisem poznal, nisem pustil dalje nego na pet korakov v svojo bližino. Zlasti ni bil človek varen življenja, ako ni nosil fesa, znamenja sultanovega podanika. Jaz ga pa nisem hotel nositi.«

Baš osebe, ki so imele za seboj težko preteklost, polno dela in žrtev za domovino, so se odlikovale po posebni ljubeznivosti in prijaznosti in so bile najbolj oddaljene od domišljavosti in nadutosti tistih, ki jih tlači napihnjenost radi del, katera so storili drugi ali katera bi storili sami, če bi bile razmere take in take, ali katera bodo šele storili. Ljudje, ki so bili ministri in ministrski predsedniki, so bili v družbi preprosti in ljubeznivi z vsakim.

Kljub vsem trenutnim težavam z našo državo bo vendar živela doba od 1912 do 1918 v spominu potomcev kot junaška doba, sijajna kakor spomin na kosovske junake in kraljeviča Marka.

HOMERJEVA ILIADA.

PROF. FR. OMERZA.

(Dalje.)

Spev XIII.

455. To mu je rekel tedaj, in Deifobos sam je razmišljal,
 naj se umakne nazaj in kogá velesrčnih Trojancev
 naj si izbere v pomoč, al sam naj poskusi se v boju.
 In ko je mislil tako, se to mu je zdelo najboljšje,
 da bi Ajneja še vzel. In šel je do njega, ki v vojski
 zadaj brez dela je stal, ker na Priama hud je bil vedno,
 da ne spoštuje ga nič, četudi junak je med borci.
 K njemu je stopil tedaj ter rekel krilate besede:
 »Čuj me Trojancev vodnik, zdaj tvoja dolžnost je, Ajnejas,
 da se za svaka boriš, če žalost seve te kaj gane.
 Torej napravi se koj in Alkátoja pojdiva braniti!
 Dasi le svak, kot otroka vzgojil te je v svoji palači;
 kajti ubil ga sedaj je Idómenevs hrabri borilec.«
468. To mu govoril tedaj in v prsih srce je razburil;
 strašno po boju drhteč odšel je pred Idomeneja.
 Toda Idomenevs knez ni zbežal kot dete mehkuzno,
 ampak je stal kot merjasec v gorah, ki na moč se zanaša,
 kadar se sliši vpitje bližajočih se lovcev veliko;
 v kraju samotnem stoji, na hrbtu ježé se ščetine;
 v ognju žaré mu oči in brusi si ostro zobovje,
 strastno mu bije srce, da pse bi odpódil in lovce:
 čakal takó je Idomenevs knez in ni se umaknil,
 ko je Ajnejas grozil, a prijatelje klical je drage,
 kje je Askálafos knez, kje Deipiros, hrabri Afárevs,
 kje je Meriones še in Antilohos, hrabri dvojici.
 V boj jih tedaj je bodril in rekel krilate besede:
 »Hitro, tovariši, sèm in braníte me samega tukaj!
 Kajti zelo se bojim, ker grozi brzonomgi Ajnejas,
 ki je sila močan in v boju podira junake;
 mlada mu leta cveto in z največjo močjo se ponaša.
 O da vrstnika sva vsaj, ker meni poguma ne manjka!
 Stopil nasproti bi mu, naj zmagam al zmaga Ajnejas.«
487. To jim je rekel tedaj, in vsi enodušno so zbrani
 njemu stopili ob stran, naslónili ščite na rame.
 Tam pa Ajnejas tako je klical tovariše drage,
 kje je Deifobos knez, kje Paris in božji Agenor,
 ki so vodili Trojancem vojskó. Ti prišli so naglo;
 ljudstvo za njimi je šlo, kot ovce hitijo za ovnom
 s paše k hladilnim vodám, ko vriska pastir od radósti:
 tak se Ajneju srcé zasmajalo je v prsih radostno,
 ker so poslušali klic in ljudstvo se zbralo je v trumah.
496. Mož proti možu je zdaj krog trupla Alkátoja skočil,
 sulice dolge vihteč, ob prsih pa hrabrih junakov
 grozno donel jim je bron, ko drug je na drugega meril.
 Dva sta posebno moža, ki se merita z Arejem lahko,
 slavni Idomenevs knez in hrabri poveljnik Ajnejas,
 skušala, kák bi zadel drug drugega s kopjem brezsrčnim.
 Prvi pomeril z ostjo je na Idomeneja Ajnejas;
 ker je pa gledal pred se, se umaknil je kopju iz brona,
 sulice ost pa v zemljó se zabodla leteč je Ajneju,

ko jo zavihtel zaman in vržel iz močne je roke.
 Hrabri Idomenevs knez pa zadel je Ojnomaja v trebuh,
 zlomil izbočen oklep, in kopje mu drob je predrlo.
 V prah se je zvrnil pred njim in z dlánjo za zemljo zagrabil.
 Hrabri Idomenevs knez dolgosenčno je kopje potegnil
 ven iz mrliča sicér, ni mogel pa drugega vzeti
 hkratu orožja z ramen, ker kopja branila je toča.
 Ker pa pri hoji nogé mu niso zdaj bile več trdne,
 da bi za kopjem zdrevil al morda pred njim se umaknil,
 tam se na mestu boril ter branil je dneva pogina;
 da bi iz boje ušel, ga niso nogé več nosile.
 Stopoma šel je nazaj, kar kopje zagnal je bleščeče
 močni Deifobos nanj, ker mu vedno koval je osveto.
 Toda pogodil ga ni, a zadel je Askálafa s kopjem,
 ki je bil Arejev sin, in kopje predrlo je ramo.
 V prah se je zvrnil pred njim in z dlanjo za zemljo zagrabil.

521. Ares pa vedel do zdaj ni divje rjoveči in močni,
 da mu otrok je ubit v pregroznem bil bojnem vrvenju,
 ker na Olimpu sedel pod zlatim je nizom oblakov,
 kakor ukazal je Zevs, kjer drugi so tudi bogovi
 zbrani sedeli mirnó, posegati v boj jih ni pustil.

526. Mož proti možu je zdaj krog trupla Alkatoja skočil.
 Močni Deifobos šlem je Askalafu z glave potegnil;
 hrabri Meriones knez, ki meri se z Arejem urnim,
 skočil nad njega je koj in s kopjem v rokó ga udaril,
 šlem pa z visoko cevjo iz rok zažvenčal je na zemljo.
 Znova zapodil se nanj je Meriones hrabri kot jastreb,
 sulico močno takoj potegnil nazaj iz nadlakta
 ter se k tovarišem spet predragim umaknil previdno.
 V tem pa Deifoba brat objel je Polites z rokama
 ter ga odvedel nazaj iz grozno hrumečega boja,
 dokler ni h konjem dospel, ki zadaj so stali za vojsko,
 nanje pa pazil voznik pri krasno bleščečem je vozu.
 Stokal je, sopol težkó, ko peljali ga k mestu so konji,
 tekla na zemljo je kri iz ravnokar ranjene roke.

540. Drugi ostali so tam in grozno nastalo je vpitje.
 Sina Kalétorja zdaj Afaréja napal je Ajnejas,
 kopje zadril mu v vrat, ko stal je k njemu obrnjen.
 Glavo je nagnil na stran, z njim padla sta ščit in čelada.
 Koj ga objela je smrt, ki jemlje junakom življenje.
 Ko se pa Toon obrnil je proč pred Antilohom paznim,
 s kopjem zagnal se je nanj, prerazal popolnoma žilo,
 ki se po hrbtu navzgor pretaka do tilnika dalje.
 To je prerazal tedaj, in v prah se nazaj je prevrnil,
 roki obe razprostrti držeč do tovarišev dragih.
 Skočil Antilohos tja in jemal mu z ramen je opravo,
 hkratu pa gledal okrog, ker kopja metali Trojanci
 v ščit od vseh so strani, ki v blesku se jasnem je svetil,
 nežne pa kože nihče ni ranil mu z bronom brezsrčnim;
 ker ga je branil pred njim bog zemljo tresoči Posejdon,
 varen je Nestorjev sin, naj se usuje kopja kot toče.
 Nikdar sovragov ni prost, da, sredi med njimi razsaja,
 kopje ni mirno nikdár, brez nehanja vedno ga suče,
 vedno vihti ga v rokáh in v srcu le to premišluje,
 naj ga li vrže v kogá al sprime naj z njim se od blizu.

560. Adamas Asijev sin ga je videl, kak meri med vojsko;
 nanj se je torej zagnal in skušal, da z ostrim mu bronom
 sredi predrl bi ščit, temnolasi Posejdon pa kopju
 zlomil ostrino je prej, ker ni mu privoščil življenja.
 Sulice ostre mu pol je v Antiloha ščitu ostalo
 kakor obžgan dolg kol, drug del je obležal na zemlji.
 K drugom se spet je umikal nazaj, da uide usodi.
 Ko pa odhajal je proč, ga zadel je Meriones s kopjem
 sredi med popek in sram, kjer najbolj boleče so rane,
 kolikor Ares zada jih bednim ljudem umrljivim.
 Sem ga je torej zadel, da pal je za kopjem v telesu
 in drgetal kot bik, ki v temnih gorah ga pastirji
 zvežejo trdno z vrvmi ter vlečejo, dasi se brani:
 tak je zadet drgetal, a malo le časa, ne dolgo,
 dokler Meriones knez ni prišel in spet iz telesa
 kopje potegnil ostró. In oči mu zakrila je tēma,

Pravica pa je svetla luč
 še v hiši, kjer se dim kadi. (Agam. 773—774).

567. Helenos stopil naprej in Deĩpiru v sence zabodel
 trakijski velik je meč in zbil mu raz glavo čelado.
 Daleč skočila je v stran in neki pogumen Ahajec
 brž jo pobral je od tal, ko se k nogam trkljala je borcev.
 Temna objela ga noč in zakrila oči je za vedno.
581. Žalost obšla je zato veleglasnega zdaj Menelaja;
 Helenu hrabremu koj, ki locenj napenjal je loka,
 sulico ostro vihteč je stopil grozeče nasproti.
 Skup sta skočila oba, vsak meril je s svojim orožjem,
 eden pripravljal si lok, a drugi nabrušeno kopje.
 Priamov sin ga nato pogódil je v prsi s puščico,

namreč oklepa obok, odskočilo pa kopje je bridko.
 Kot črnokožen fižol al grah po velikem gumnišču
 semtertja skače okrog, ko zdrkne s široke vejače;
 veter podi ga močan in krepka sejavčeva roka:
 tak od oklepa tedaj Menelaja slovitega borca
 proč je daleč nazaj odskočila puščica prebridka.
 Toda Atrejev ga sin veleglasni junak Menelaos
 v tem je pogodil v rokó, ki lok mu držala je gladek.
 Bronasto kopje mu koj predrlo rokó je ob loku.
 K drugom se spet je umikal nazaj, da uide usodi;
 roko je spustil ob stran, po tleh se pa vleklo je kopje.
 To velesrčni junak je Agenor potegnil iz roke,
 ki jo obvezal potem je s trakom spletenim iz prače;
 nosil jo namreč vsekdar za ljudstev pastirja je strežnik.

601. Skočil Pejsandros je zdaj k Menelaju slovitemu borcu;
 toda v pogubno ga smrt je kruta peljala usoda,
 da ga uničil boš ti, Menelaos, v pregroznem vrvenju.
 Ko pa nasproti gredoč sta do istega kraja dospela,
 ni Menelaos zadel in sulica proč je krenila;
 v tem Menelaja pa v ščit zadel je junaški Pejsandros,
 vendar ga bronasta ost ni mogla predreti docela,
 branil široki je ščit, in se kopje je strlo v ročaju.
 Upal na zmagó je že in v veselju srce je zaplalo.
 Zdaj Menelaos potegnil pa meč je s srebrnimi žebli
 in na Pejsandra zdrevil, ki vzel je spod štita sekuro
 lepo iz dobre medi, s toporiščem pa močnim iz oljke,
 dolgim in gladkim lepó. Drug drugemu tak sta grozila.
 Locenj čelade zadel gostožime Pejsandros je hrabri,
 kjer je na šlemu bil čop, Menelaos pa v čelo nad nosom
 kopje je ostro zagnal, da zdróbil kosti je na mestu,
 v prah pa krvave oči mu padle so hkratu na zemljo.
 Padel in zvil se je znak. Zdaj z nógo na prsi je stópil,
 z rame opravo mu snel, zaklical veselo ter rekel:
 »Ladje danajske tako vsaj zbili si boste iz glave,
 grdi trojanski napuh, ki sit ni boja nikoli!
 To vam je vedno le mar, da druge grdó sramotite,
 kot ste ravnali z menoj, nesramne vi psice, hudobne!
 Zeusa ni bilo vas strah in jeze njegove usodne,
 njega, ki goste časti in mesto vam kdaj bo razrušil.
 Mlado mi vzeli ženó in mnogo odvedli imetja
 smelo ste z doma mi vi, ko prej vas lepo je gostila.
 Zdaj bi pa radi že spet nam v ladje plujoče po morju
 vrgli poguben požar in hrabre Ahajce pobili.
 Dasi hlepate po tem, odnehali boste od boja.
 Zevs, če je tvoja modrost, kot pravijo, večja od drugih
 kar je ljudi in bogov, in od tebe vse tole izhaja,
 kak da naklonjen si ti tem divjim ljudem in ošabnim,
 ljubiš Trojancev napuh, ki jih trma je sama in zloba,
 siti pa boja nikdár, ki vsak ga enako občuti!
 Vsega postaneš pač sit, še spanja celó in ljubezni,
 sladkega petja dovolj in krasnega plesa je kmalu,
 česar še bolj si želiš, da nagnjenju srca ustrežeš,
 kakor krvavi je boj, pa siti ga niso Trojanci.»

640. To je govoril in vzel je krvavo opravo s telesa
 ter ga tovarišem dal Menelaos brezgrajni borilec,
 sam pa odšel je nazaj, med prve se vrste pomešal.

643. Kralja Pilájmena sin Harpálion zdaj je priskočil, ki je z očetom prišel predragim borit se pred Trojo, ni se pa vrnil domov v preljub očetno deželo. Sina Atreja tedaj zadel je v sredino od ščita, vendar ga bronasta ost ni mogla predreti docela. K drugom se spet je umikal nazaj, da uide usodi, pazno okoli gledeč, da kdo ne oprasne mu kože. Ko pa odhajal je proč, je Meriones sprožil puščico; v zadnjico desno uprav ga zadel je, puščica pa ostrá tik ob mehurju naprej se je spet prikazála pod kostjo. Zgrudil se mrtev na tla in v rokah tovarišev dragih dušo izdihnil je koj. Kot črv je bil stegnjen na zemlji, črna pa tekla je kri in namakala zemljo iz rane. Krog so stopili takoj Paflagonci nato velesrčni ter položili na voz in peljali ga v Ilion sveti, oče pa solznih oči je za žalostnim stopal sprevodom; dasi je padel mu sin, ni nihče dobil mu osvete.

(Dalje.)

PET VELESIL.

FR. PENGOV.

Katrica je pospravljala sobo.

Odprla je okno, poštropila tla z vodo in pomela. Iztepla je naslanjače in preproge, da se je valil prah v gostih meglah na vse strani. In zdaj je vzela brisačo in hodila po sobi. Vsako nogo pri stolu, vsako knjižo v predalih je pogladila skrbna roka.

Ko je bilo vse v redu, je zaprla okna in odšla.

V tem trenutku prileti silno nepomemben dečak iz zraka in se usede na vogel mahagonijeve mize. Bil je tako neznansko majčken, da bi ga ne mogel nihče odkriti s samim prostim očesom. Če bi ga pa opazoval s povečalom, je bil podoben navadni vejici pred odvisnim stavkom. A četudi je bil majhen, je bil vendar trdoživ naš dečko.

Na mestu, kamor je bil priletel, je obležal in se ni ganil; tudi ni dal od sebe najmanjšega glaska, sploh se je obnašal, kot da se ne zmeni za ves svet. Da je prišel veter, bi ga bil odnesel. A vetra ni bilo in dečko se je lahko šopiril.

Kmalu nato se prikopica še eden in uleže poleg prvega. Bil je prav tako majhen, a videti prav tako žilav. Z mikroskopom pa se je lahko videlo, da je bil na

enem koncu debelejši nego na drugem, tako da je bil podoben majhnemu batu.

»Sluga!« zakliče tujcu prvi.

»Sluga pokoren!« mu odvrne drugi.

Molčala sta za trenutek. Po samozavestnem glasu sta spoznala drug drugega kot člana plemenitih družin; zato sta tudi vedela, da pride vse drugo samo od sebe.

»Presneto suho je tukajle,« prične zdaj drugi.

»Popolnoma vaših nazorov sem,« odvrne prvi. »Taka suša je, da moram v kratkem umreti, ako se ne obrne vreme na vlažno.«

»Vrlo mi je žal, da moram to slišati.«

»Hvala vam za sočutje. Čast mi je, da smem umreti v tako odlični družbi.«

»Preveč ste ljubezni,« reče drugi. »Morda mi dovolite, da se predstavim, ko ni nikogar v bližini, ki bi mogel to storiti. Ime mi je d a v i č e n b a c i l.«

»Izredno me veseli, da se morem seznaniti z vami osebno,« odvrne prvi. »Vaše ime mi je seveda že davno znano. Morda poznate tudi vi moje. Pišem se za k o l e r n e g a b a c i l a.«

»A, vi ste torej slavni kolerni bacil!«

»Slaven gori, slaven doli! — A kdo spet prihaja sem?«

Še en tovariš je pristrmoglavil iz zraka in se ulegel poleg njiju. Bil je njima iste velikosti, a okorel kot neotesan kol. Videti je bil tako trdoživ, da sta takoj spoznala, da mora biti iz sorodne družine. —

»Ravno sva se pritoževala, da je tukaj precej suho,« pozdravi kolerni bacil in se prikloni.

»Gotovo imata prav,« se vtakne novinec v besedo. »Toda jaz se ne menim za to. Jaz prenesem tudi sušo, kolikor časa je treba. Krstili so me za jetičnega bacila.«

»Zelo me veseli. Jaz sem kolerni bacil in tale gospod tukaj je davičen bacil.«

»A! Potem pa lahko računam, da kaj pokramljamo to urico, dokler sedim tukaj brez dela.«

»Ravnokar sva se pogovarjala o slavi kolernega bacila,« pravi davični bacil.

»Škoda vsake besede o tem,« ga prekinje slavjenec. »Moja slava je šla neprestano navzdol, odkar so me odkrili.«

»Žalostno, pa resnično,« vzdihne davični bacil. »Meni se je godilo prav tako.«

»I meni nič bolje,« je zastokal jetični bacil.

»Ta prebita povečala so vsega kriva,« je zaklical kolerni bacil. »Zlobni ljudje nas iztaknejo, pa naj se še tako dobro skrivamo. In potem se bore proti nam do skrajnosti.«

»Treba se je pač braniti,« tolaži davični bacil. »Ako dobro pazimo, se že prebijemo. Najvažnejše je to, da smo sprva kolikor mogoče mirni; kadar pa dobimo dovolj tovarišev, tedaj se spravimo med ljudi in jih podavimo. Čemu pa nosimo svoja imena?«

»Jaz opravljam rad vse kolikor mogoče mirno,« prične jetični bacil. »Kolikor vem, se nikakor ne mudi tako zelo. Treba se je lepo naseliti v človeku, se širiti kakor jež v jazbini in potem gre vse samo od sebe, brez šuma. Ljudje k večjemu nekoliko pokakšujejo, sicer pa hodijo vdano okoli kot blede smrt, ki jo imajo zapisano na obrazih.«

»Mirnost se meni ne prilega,« poroča kolerni bacil. »Jaz najrajši privršim nad ljudi kot nevihta. V starih časih sem bil velesila. Za človeštvo sem bil nekaj groznega, zagonetnega. Imeli so me za kazen božjo za svoje grehe in so me pustili, da sem besnel, kolikor se mi je ljubilo. Pobijal sem jih kot muhe in ležali so nepokopani po hišah in poljih in cestah. Pijančevali so ob takih časih, da se Bogu usmili, in moje delo z njimi je bilo še lažje. Skrival sem se po njihovih gnojiščih, ki so ležala vsepovsodi; in ko so mislili, da je z menoj pri koncu, sem se prihodnjo pomlad pojavil znova in pustošil deželo. Nekoč sem celo ustavil vojsko: pomoril sem kratkomalo vse vojake.«

»Vem, o vem...« je kimal davični bacil.

»Slavna je vaša zgodovina,« zakliče jetični bacil. »Jaz sem bil vedno le bolj za mir, vendar sem pa tudi dosegel to in ono. Ohranil sem se v družinah od roda do roda in postal prav domač v njih. Seveda, tajiti pa ne morem, da gredo dobri dnevi tudi pri meni h koncu. Povsodi zidajo zdravilišča ter mi mečejo na vse mogoče načine polena pred noge.«

»Zares, slabo je danes,« potrjuje kolerni bacil. »Ljudje vse preveč gledajo na snago. Če se spravim v kakega človeka, halo, takoj ti ga vtaknejo v bolnišnico in ga zapro vsemu svetu, tako da ne morem naprej. Čemu ta vražja osamitev? In potem tiste dragocene kanalizacije po mestih ter velikanski stroški za svežo vodo! In če se naselim nekoliko oblastneje na drugi polovici zemeljske oble, bodisi v Aziji ali Ameriki, takoj gre blebetat o tem ljudstvu tukaj v Evropi njihov strupeni brzovjav. Nato pa natisnejo vse te čenčarije njihovi zoprni časopisi in 24 ur pozneje ve ves svet, kje je kolera.«

»Da, žalostno je na svetu,« pritruje jetični bacil. Odkar nastavljajo po vseh kotih snažne pljuvalnike, posebno pa odkar se ljudje, ki imajo opraviti z jetičnimi bolniki, umivajo s karbolovo kislino, lizolom

in podobnimi ostudnimi kemičnimi bedarijami... kar slabo mi prihaja, ko se spomnim na to!»

Tudi davični bacil je istih misli: »Z nami gre navzdol. Saj so postali že najbolj omikani ljudje tako fanatični naši nasprotniki, da zahtevajo od mladih dijakov po šolah, da si na vso moč natančno vtisnejo v spomin in glavo poglavje 'Človek v boju zoper bakterije'. Ali je potem kaj čudnega, če tako vzgojeno ljudstvo misli le na naše pogubljenje?»

Nekaj časa je vladal turoben molk, vsak bacil je bil zatopljen v svoje nezgode. Nato pa se oglasi kolerni bacil:

»Najbolj me pa grize to, da nas premaguje človek, ta revna stvarca.«

»On si ne da veliko norca delati iz sebe.«

»Bog ve, da ne.«

»In vendar je neovržna resnica, da smo mi bacili in naši sorodniki bakteriji, spirili, vibrijoni in kar je še drugih takih veljakov, najpopolnejša bitja na zemlji,« nadaljuje kolerni bacil. »Človek in vse takozvane višje živali in rastline so silno smešna bitja, če jih opazuješ. Sebe in druge prepričujejo, da so zelo visoko napredovali, v resnici pa napravijo tri četrtine svojega življenja s samimi norčijami.«

»Čim večje so živali, toliko bolj so smešne. Človek je pa med vsemi najbolj smešen.«

»Kaj neda?« nadaljuje kolerni bacil. »Vzemite na primer razmnoževanje! Ne vem sicer, kako je v tem oziru pri vaju, gospoda; slutim pa, da se obnašata tako kot jaz in druga razumna bitja.«

»Jaz se delim.«

»Jaz tudi.«

»Samo ob sebi umljivo,« kima kolerni bacil in se nalahno priklanja. »Niti za trenutek nisem mislil kaj drugega o vaju. Mi pač rastemo in se preščiptionemo čez sredo. Zopet rastemo in zopet gremo na dvoje, in tako naprej brez konca. V enem dnevu nastanejo milijoni iz vsakega izmed nas. Toda ljudje ne morejo posnemati te tako

enostavne in naravne zgodbe. Pri njih je treba vselej dveh, očeta in matere, ako hočejo imeti otroke.«

»Nerazumljivo!«

»Brezmiselno!«

»In kakšni so ti otroci, ki nastajajo na tak nenaraven način!« zakliče kolerni bacil. »Prvič mine grozno veliko časa, preden sploh pridejo na svet. Potem so najslabotnejše stvarce, ki si jih le morete misliti in popolnoma nezmožni, da bi skrbeli sami zase. Treba jih je imeti v posebnem gnezdu, v zibelki, treba jih pitati, negovati, vzgajati z vso skrbjo in ljubeznijo. Ljudje dobijo vselej le po eno dete. Če prideta na svet dva hkratu, denejo ju že v časniki. Ravno tako čudno kot pri rojstvu se godi tudi pri smrti človekovi. Kakšne komedije uganjajo, kadar kdo umrje! Jokajo in žalujejo, ko ga položijo med mnogimi ceremonijami v zemljo — — — No, nemara je celo smešno od mene, da si vaju drznem nadlegovati s takimi neslanostmi. Toda oprostita: najstarejši sem izmed nas in poznam človeka do zadnje dlačice. Posebno velikokrat sem se že udeležil njihovega pogreba. Ha, ha, ha!«

»Hi, hi, hi!«

»Ho, ho, ho!«

»Smo pa mi že drugačni tički,« nadaljuje kolerni bacil. »Kadar umrjemo, tedaj pač umrjemo. Proč je z nami in zginemo brez mnogega besedičenja in pogrebneга ropota. Samega sebe lahko navedem za zgled. Ni mi mogoče živeti na suhem dalje kot tri dni. Danes je moj tretji dan. Vse je odvisno od tega, če vstopi jutri Katrica v sobo s suho ali z mokro brisalko... to pomeni zame smrt ali življenje. Toda ali zaradi tega stočem? Ali zbiram zato svoje sorodnike okoli smrtnih postelje?«

»Popolnoma prav imate,« mu pritruje jetični bacil.

»Kakor z duše ste mi govorili,« pritruje tudi davični bacil.

»Nak, ti dobri ljudje so res uboge pare,« poroča še naprej kolerni bacil. »Le pomi-

slita, koliko časa so potrebovali, preden so nas odkrili. Tisočletja so se bavili z malovrednimi stvarmi, ki so brez pomena. Imeli so vojske z levi in tigri, s kačami, krokodili, sloni in drugimi neznatnimi bitji. In ko so jih ukrotili, so proglasili sebe za gospodarja sveta, za krono stvarjenja! O nas niso vedeli ničesar; njihove izborne oči nas

niso opazile, njih premeteni možgani nas niso mogli uganiti, njih ostro orožje nas ni moglo zadeti.«

»Toda zdaj nas poznajo,« ugovarja davčni bacil.

»Oh, seveda!« zdi huje jetični bacil.

»Da, sedaj nas žal poznajo,« pritrdi kolerni bacil.

(Konec.)

PROBILŽ

ZNAMENITA URA.

Kaj podobnega nisem doživel ne prej ne pozneje; hipoma, se mi je zdelo, sem se sesedel v čisto majhnega pritlikavca. Ko sem se zavedel, sem stal pred ogromnim pročeljem strasburške stolnice — Münstra. Strmel sem v to mogočnost umetnin, občudoval sem zlasti troje veličastnih vhodov, ki so se mi zdeli vse prevzvišeni, da bi stopil tu skozi v cerkev. Šele čez dolgo časa sem se tatinski splazil skozi skrita stranska vrata, pričakujoč novih razočaranj. Ko sem taval plah in ves prevzet po teh ogromnih prostorih, je rezko usekal v tihi mrak jasen, srebrnočist glas zvonca ure ter se razlegel pod mogočne svode prazne cerkve. Zdaniilo se mi je: strasburška ura! Kristus, Smrt, apostoli, oslepljeni urar..., zaplesalo mi je v glavi ko pravljica iz davnih dni.

Mar je vse to res? — Res; in več ko to je res, zato poslušaj, povem ti vse po resnici in pravici.

Enajst je bila proč, ko sem stopil z drugimi potniki vred v dosti prostorno od vseh strani z visokim železjem obdano stransko kapelo na južni strani prečne ladje. Kakor mogočen, visok oltar je stala pred nami v železni ograji — svetovno znana, otroku in učenjaku dragocena astronomska ura. Na prvi pogled ti vsa zgradba razpade v dva dela: močan, precej visoki (do 4 m) oltarni mizi podoben podstav in stolpa, ki se dvigata nad njim; večji stolp stoji sredi podstava in je poln zanimivosti, tako da njegovega manjšega tovariša z lesenim petelinom na vrhu skoro ne opaziš; na desni strani pa se simetrično manjšemu stolpu vijejo polžaste stopnice. Kaj naj gledam, kaj opazujem? Ogromne številnice, nešteto kazalcev, številke in znamenja, ki jih kar mrgoli, kolesje, koledarje, razne sohe in slike? Skoro neprijetno dé človeku pogled na vso to pestrost, kjer se prepleta najličnejša umetnina z najzanimotnejšim mehanizmom. Pojdiva po vrsti.

Vso to mnogoličnost si porazdeliva: najprej si ogledava simboliške, premakljive sohe, potem se poglabiva v znanstvene dele ure, njena astronomska in koledarska čuda; končno pogledava še okraske in se pogovoriva o zgodovini ter zgraditelju te ure.

1. Simboliška rezbarija.

Nad veliko števnico sredi podstava (gl. sl. 1, štev. 9, 10, 11) vidiš odprtino (štev. 1); kakor kaka široka vratca ti odpira pogled v notranjost. Pa kdo je to, ki se tako mogočno pelje mimo po oblakih, sedeč na vozu vpreženem v strele? Jupiter bo to, saj je četrtek, Iovis dies = frc. jeudi, it. giovedi. Drugi dan, v petek, so peljali ptički mimo Venero, Veneris dies = frc. vendredi, it. venerdi. V soboto se je peljal mimo Saturn (francoski izraz samed je vzet iz cerkvenega označevanja dni *sambati dies, prim. starocerkvenoslov, sobota, kjer imaš tudi nosni mb namesto klasičnega bb v sabbatum, gr. σαββατον, odkoder izhaja n. pr. it. sabato). V nedeljo sta brzela mimo iskra konjiča z Apolonom, solničnim bogom (tudi pri tem dnevu se je uveljavila cerkvena terminologija tako v frc. dimanche = dies dominica kakor v it. domenica iz dominica; primeri pa nemški Sonntag). Divji kozel nam je pripeljal v ponedeljek Diano, boginjo lova in lune, vsled česar so jo imenovali tudi Luna, Lunae dies = frc. lundi, it. lunedì. Za njim se je pripodil v torek divji Mars, Martis dies = frc. mardi, it. martedì. Dva psa sta nam pripeljala končno še Merkurija, bila je sredo, Mercurii dies = frc. mercredi, it. mercoledì, nastalo iz *mercoredi. — Videli smo pol Olimpa, preživeli celi teden.¹

¹ To poimenovanje dni v tednu temelji v Ptolemejevem geocentričnem (ozemskem) sestavu, v katerem so si sledili okrog zemlje se vrteči pla-

Malo više, na robu podstava, sedita na obeh straneh manjše črne števnice dva angela (2, 3). Oni na levi drži v eni roki zvonec, v drugi ima kladivce. Njegov tovariš pa drži v roki peščeno uro. Pustimo ju za sedaj in stopimo v zgornji del srednjega stolpa, ki se kakor okrogli stolpiči srednjeveških gradov sili v ospredje. Srednji del je odprt; pregrajen je v dvoje nadstropij, tako da napravlja vtis dvo-nadstropnega balkončka. V spodnjem nadstropju stoji v ozadju na vzvišenem prostoru med dvema zvoncema s koso v levi, s kostjo v desni roki Nj. Vel. Smrt (5). Nad njo, v drugem nadstropju, pa kraljuje Življenje — od mrtvih vstali Kristus.

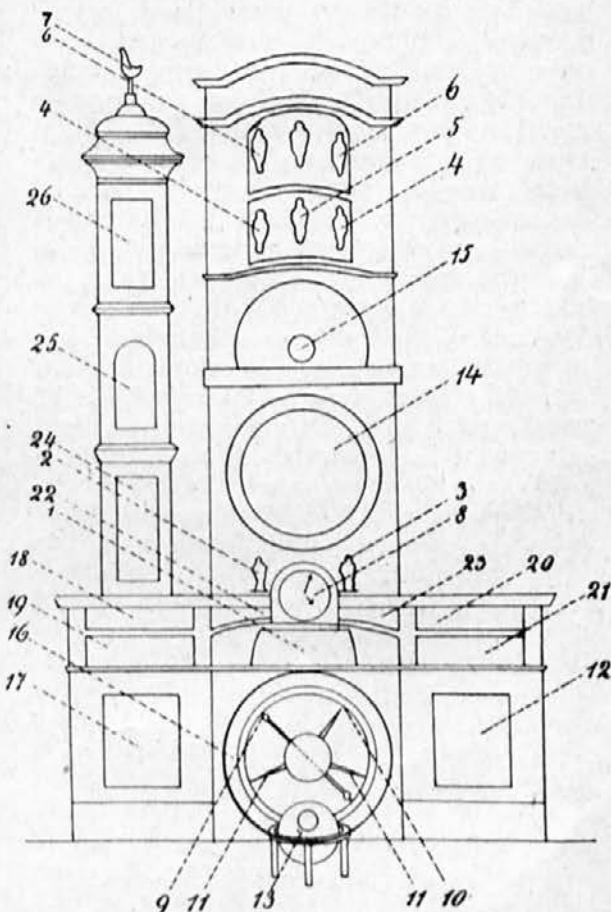
Na vse to nas je že opozoril ponositi »švicar« v francoskem in nemškem jeziku, ko je dvignil angel na levi strani (2) kladivce ter udaril ob zvonec četrt na poldne. Točno ob istem času pa se je prikazal v prvem nadstropju otrok (4); s trsom ovitim z bršljanom je udaril po zvoncu ob levi strani Smrti, da je zabrnal malo terco nižje angelu v odgovor. Potem je odbrzel dalje — Smrt se ni zmenila zanj.

Mogočni »švicar« je govoril dalje svoje dobro naučene razlage, ki so od večnega ponavljanja že do presedenja oguljene — mi smo čakali novih dogodkov. Pol poldne. Angelček je zopet dvignil kladivce, na balkonu v prvem nadstropju se je z lokom čez pleča in puščico v roki pojavil brhek mladenič (4). Stopil je k zvoncu, odgovoril angelu s puščico ter odšel. Tudi zanj se smrt ni zmenila. Ob tri četrt se je pokazal dozorel mož (4) v vojaški obleki in in z golim mečem v roki odgovoril angelu. Šel je mimo Smrti — pustila ga je v miru.

Poldne — trenutek našega pričakovanja. Zgovorni »švicar« je že davno utihnil, ker ga nihče ni poslušal. Naša pozornost se je zgoščevala, da do dna zajamemo vse dogodke; misel je gosto razprejala mreže, da se močno oplodi ob bogatem trenutku. Angel je dvignil kladivce, starček (4) mu je prišel odgovarjat. Ko je angelu zabrnal zvonček četrtič pod kladivcem, je njegov tovariš (3) hipoma obrnil peščeno uro, v kateri se točno v eni uri prelje ves pesek iz zgornjega v spodnji del. Starček je četrtič zavihtel svojo bergljo, ko se je zgenila Smrt, dvignila z desnico kost ter neizprosno udarila ob zvonec — ura je potekla, končano je življenje. Mimo nas je šlo življenje, zdaj Smrt razbija, tolče, bije — bije zadnjo

neti: Luna, Merkur, Venera, Solnce, Mars, Jupiter in Saturn, ki so jih potem po heptagramu (podoben lik kakor pentaqram ali slov. mōral) razdelili na posamezne dni v tednu, Uran-a je odkril šele Herschel 1781, Neptuna pa neodvisno drug od drugega Adams (1846) in Leverrier (1847) potom računov.

uro. — Naši resni pogledi so splavali v drugo nadstropje. Smrt je opravila svoj strašni posel, nastopilo je Življenje — Kristus v svojem veličastvu. Prikazal se je sv. Peter (6), prišel prav pred Kristusa, se obrnil proti Njemu ter se mu poklonil. Kristus ga je blagoslovil. Sv. Peter je odšel, da se umakne svojim enajstim tovarišem, ki so prihajali za njim, da se poklonijo Kristusu Zveličarju sveta in prejmejo njegov blagoslov. — Ko je odhajal drugi apostol, so naše oči obtičale na lesenem petelinu (7) vrhu levega stolpiča. Zaplahutal je s krili, pomajal z repom, stegnil vrat in glavo ter zapel, kakor da je živ. Trikrat nas je tako iznenadil. Zadnji apostol je izginil, petelinji krik se je razlegel pod vitke svode in bilo je zopet vse tiho in mirno. Ura je šla mirno naprej, v stoglavi množici pa je vladala grobna tišina. Zlezli smo sami vase, ugnetalimo smo večnost v čas ter raztezali čas v večnost; petelin nam je posredoval ter pomagal reševati veliki problem časa in večnosti: Čujte in molite... Vsi smo imeli dela dovolj. Le stasiti »švicar« je hotel pokazati prisotnost duha, da se ne da motiti od takih »vsakdanjosti« ter nas s po-

Slika 1.

milovalnim nasmeškom in oguljeno besedo predramil, ko nam je rekel hladno: »C'est fini — končano je!«

Vem, celo kopico vprašanj imaš že pripravljenih, da me obsuješ z njimi. Povem ti le še to, da je petelin 1 m visok, povem ti, da ni petelin pel, kakor sem izvedel pozneje, ampak je za to petje poseben strojek vrhu ure, povem ti, da človek ponoči spi, vsled česar tudi naše osebe delujejo le od šestih zjutraj do šestih zvečer, da pa Smrt deluje noč in dan.

(Dalje.)

UGANKE IZ ŽIVALSTVA.

(Po Zell-u. — P. P.)

3. Zakaj kričé nekatere živali, kadar so v nevarnosti?

Rekel bo kdo: »To pride vsled strahu, ki ga ima žival pred napadalcem.« Toda, zakaj samo nekatere živali kričé, druge pa ne? N. pr. zajec kriči, kadar ga napade kuna ali jastreb. Slon rjove, kadar je napaden. Bivol tuli. Zebra in divji konj pa nikdar ne kričita v nevarnosti. Žirafa ravno tako ne.

Opazujmo, kaj nekatere živali s kričanjem dosežejo, in spoznali bomo namen, ki ga je imel Stvarnik, da jim je to navado vcepil. Lovci pripovedujejo, da so že večkrat, ko je zajec zakričal, prihiteli na mesto in pobili kuno, ki ga je davila. Med tem pa, ko so se mudili s kuno, je zajec odnesel pete. Ali ni imelo vpitje zajčevega namena, ki ga je tudi doseglo? Drugič se je zgodilo, da je bil napadalec jastreb. Zajec kriči. V bližini so bile vrane, ki so na kričanje priletele, češ: Tukaj bo nekaj za naš kljun. Zagledale pa so jastreba, svojega sovražnika. Alo, začelo se je kvakanje in obletavanje, da se jastreb mahoma ni več čutil varnega in jo je odkuril. Zajec — če ni bil prehudo ranjen — pa tudi. Ko bi bil revež molčal, bi ne bilo vran rešiteljic. Vrana sicer ni imela namena, da bi zajca rešila, a rešila ga je slučajno vendarle. Rekli bomo torej: Kričanje napadene živali pomeni toliko kot: »V nevarnosti sem! Rešite me!« Isto lahko trdimo o bivolu, o slonu in drugih živalih, ki v čredah žive. Ko zaslišijo tovariši glas na pomoč, pridemo vsi na eno mesto in oprostite napadenega tovariša. Pri divjem konju in žirafi pa je to drugače. Narava jima je dala urne noge; njihova rešitev je v begu. Zato se žirafe, ko je ena napadena, spuste vse druge v tek. Bilo bi torej brez pomena, da bi kričala; ker žirafa žirafi ne bo pomagala, druga žival pa tudi ne, ker njen napadalec je le lev in nad leva ne bo šla nobena druga žival.

Kako pametno in kako umetno je res vse to urejeno. Žival sama nima pameti in kriči

le iz nagona; a v tem kričanju se razodeva pamet Onega, ki je žival ustvaril.

4. Zakaj živé nekatere živali v skupinah, druge posamez?

Med domačimi živalmi, ki družino ljubijo, so zlasti: konj, govedo, ovca, koza, kokoš... Med divjimi: slon, opica, divja koza, srna, antilopa itd. Konj n. pr. v dvoje vprežen vleče mnogo bolj z veseljem in si da marsikaj dopovedati; samemu je dolgčas, je boječ in se mnogo poprej splaši. Med divjimi živalmi v naših krajih sta le dve, ki ljubita samoto. To sta jazbec in krt. Kaj je temu vzrok? Preglejmo njihovo življenje in videli bomo, da živita v takih razmerah, da jima močnejši sovražniki ne morejo blizu; zato se lahko zaneseta vsak sam nase, in ni treba, da bi si iskala zaveznikov med svojimi tovariši.

Jazbec napravi luknjo, do katere vodijo štirje ali še več rovov. Navadno mu en rov služi za vhod in za izhod; drugi pa so zavoljo zraka; le v sili jih porabi tudi za izhod. V tem svojem podzemeljskem gradu je torej varen pred močnejšimi; enakih ali celo slabejših se mu itak ni bati. Zadostuje torej sam sebi. Samotar je in posebneži! Isto lahko rečemo o krtu. Če zaide v njegov okoliš miška — gorje ji! Kdo močnejših ne bo prišel izlepa. Le izjemoma se primeri, da ga preseneti gad s svojim obiskom; takrat seveda je po njem. Toda gad po navadi ne ljubi travnikov in vrtov, zato se s krtom srečata le izjemoma. Ako pa krt krta sreča, tedaj se vname med njima boj za življenje in smrt, ako to ni bila slučajno samica. — Kdor torej lahko zaupa na svojo moč, ta je lahko sam in ta ne ljubi družčine. Odtod samotariji med živalmi.

Slabotni pa, ki je izpostavljen premnogo sovražnikom, mora skrbeti, da si pridobi zaveznikov svoje vrste, da se v slučaju nevarnosti postavijo skupno v bran. Odtod živali, živeče v skupinah, n. pr. konj, ki je v svojem divjem stanu bil izpostavljen zalezovanju roparic in je naravno, da je bil pred napadom bolj varen, ako se je pasel kje v sredi črede, kot da se je oddaljil od svojih in vlekel oči napadalca nase. Isto je reči o slonu, ki je sicer sam močan, vendar v primeri z močjo in okretnostjo leva, ki je od nekaj njegov sovražnik, slonova moč ne pride v poštev. Opica je sama zase slabotna in bi padla na milost in nemilost v žrelo svojega največjega sovražnika leoparda; veliko število opic, ki se klatijo v skupinah, pa oplasi celo to divjo mačko, da si dvakrat premisli, preden napade. Izmed opic je edini gorila, ki je močan dovolj, da se leoparda lahko sam ubrani; zato vidimo, da je izmed opic edini on

samotar. Za gorilo pride po moči orang-utang. Ta se boji edinole tigra. Zato prebiva na otoku Sumatra, kjer je dosti tigrov, orang-utang v družbi; na Borneo pa, kjer tigra ni, je tudi orang-utang samotar. Se pač tudi žival ravna po pregovoru: V slogi je moč!

5. Zakaj konj z nogó šari, preden pije.

Vsi polnokrvni konji arabske pasme imajo navado, da s prednjo nogo kopljejo po vodi ali bijejo po zraku, preden pijejo. Ko ga priženeš na vodo, ne bo pil poprej, pa če je tudi zelo žejen, preden ne bo pomešal vode s prednjo nogo, ali vsaj pomahal z nogo po zraku. To posebno navado imata poleg konja še velblod in slon. Odkod to?

Arabec, ki je v svojo žival kar zaljubljen, ji pripisuje človeško pamet in višje namene. Pravi: plemenita žival hoče pokazati, da je sicer žejna, a se hoče še premagati. Ta misel je seveda lepa, a napačna. Tudi najplemenitejši arabski konj nima pameti in je nesposoben za kake vrste filozofično razglabljanje... Ta navada mora biti konju urojena in sega v tiste čase, ko je živel konj še v divjem stanu. Vemo pa, da je konjeva domovina Arabija. Arabija je pa velika puščava, na katero žge in pripeka južno solnce ves ljubi dan in le tu in tam se skriva kaka zelena lisa, v kateri izvira vrec vode. Pa celo v senco in skozi listje dreves prodira neznosna vročina, tako da je voda — vsaj na površju — vedno mlačna. Sedaj pa si mislimo konja v pradednih časih, ki je vroč in žejen dospel do stoječe vode. Čisto navadna izkušnja ga je izučila, da je voda v spodnjih plasteh bolj mrzla kakor na površju. In če je parkrat prebrodil gor in dol po vodi, preden je pil, je čutil, da sta slast in okus vse drugačna kot sicer. To brodenje mu je prišlo v navado, pozneje v meso in kri, in tako vidimo še danes pri živalih, ki so živele in deloma še v vročih krajih žive, da si vodo poprej z nogo škale, preden jo pijejo. Rajši kalno kakor mlačno! (Dalje.)

MALI JUNAK.

Dvanajstleten deček je bil sprejet za mornarskega novinca na ladji, ki je odšla iz Liverpoola v Anglijo. Komaj so bili na visokem morju, ko so že mornarji ponujali dečku žganja. »Prosim, oprostite, ne pijem,« se je izgovarjal deček. Mornarji so se smejali, a ga niso pregovorili. Ko je kapitan zvedel za to, je rekel novincu: »Če hočeš biti pravi mornar, se moraš naučiti piti žganje.« — »Oprostite, gospod kapitan, raje ne bom!« Kapitan ni bil navajen na ugovore pri svojih poveljih, zato je naročil mornarju: »Vzemi vrv in ga pretepi;

bomo videli, ali bo pri volji ali ne!« Mornar je vzel vrv in kruto pretepel ubogega dečka. »Dobro,« je rekel kapitan, »boš-li zdaj pil ali ne?« — »Prosim, raje ne bom!« »Potem pa zlezi, fante, na vrh glavnega jambora; tam boš čez noč.« Ubogi deček je premeril z očesom višino jambora in se stresel pri misli, da bo moral držeti se vrvi tam vso noč ostati. Toda moral je ubogati. Zjutraj je šel kapitan na palubo in se spomnil na malega kaznenca. »Hej ti tam gori,« je klical. Nikakega odgovora. »Zlezi dol, slišiš?« — Zopet nič. Neki mornar je zlezal gori in našel otroka napol zmrzlega. Boječ se, da bi ne padel v morje, ker se je ladja zibala, je deček objel jambor z obema rokama in se ga držal tako krčevito, da ga je še mornar le s težavo spravil proč. Prinesel ga je na palubo, kjer so ga drgnili, da je zopet prišel k sebi. Sedaj mu je kapitan nalil konjaka, rekoč: »Fant, pij!« — »Prosim, gospod kapitan, ne bom in ne smem! Povedal vam bom, zakaj ne, le ne jezite se name. Nekdaj smo doma srečno živeli; ko pa je oče začel piti, ni bilo denarja niti za kruh in nekega dne so nam prodali kočo z vsem imetjem. To je potrla uboga mater tako zelo, da je zbolela in kmalu umrla. Malo pred smrtjo me je poklicala k sebi in rekla: »Janezek, zdaj veš, kam je pijančevanje privedlo tvojega očeta; obljubi svoji umirajoči materi, da ne boš nikdar nič opojnega pil; rada bi te obvarovala zloglasne strasti, ki je tvojega očeta pogubila.« Gospod, ali hočete, da se izneverim obljubi, katero sem dal umirajoči materi? Tega gotovo nočete!« Te besede so ganile kapitana do solz. Pripognil se je, objel dečka in rekel: »Nikoli, mali junak. Spolnuj svojo obljubo in če bi te kdo hotel zapeljati k pitju, kar meni povej; jaz te bom branil. Da te pa oškodujem za nepravilno kaznen, ti podarim tale bankovec.« Pri teh besedah je dal kapitan malemu junaku visok angleški bankovec. V. H.

Fr. Vil. Foerster: MOJSTRSKO DELO.

»Mojstrsko delo« — tako sodimo, kadar hočemo označiti kako res sijajno delo, lepo sliko, drzen polet v gore ali očarujoč govor. Celo o mojstrskih delih narave govorimo, če srečamo vseskozi lepega človeka ali mogočno razraslo drevo. Ali pa tudi veš, odkod izvira ta naziv? Prejšnje čase so rokodelski pomočniki, preden so postali mojstri, morali napraviti poskusno delo, da dokažejo, da so se res nekaj naučili; to je bilo mojstrsko delo.

Govorili smo mnogo o obvladanju samega sebe. V tej stroki ostane žal večina ljudi svoje žive dni le pomočnik in se ne povzpne nikoli do mojstra. Mnogo jih je celo prešibkih, da bi

postali vsaj vajenci. Mislijo si, to pride kar samo po sebi; in če ne pride, no, pač ne pride. Ti ljudje niti ne slutijo, kako neskončno važno je za vse poklice in vse človekove okoliščine, da dobiš samega sebe v oblast. Po važnosti sledi koj za učenjem. Kdor ne zmore samega sebe, je podoben človeku, ki ni prav trden v nogah — v vsakega človeka se zaleti in ti ga sujejo od sebe, nikdar ne ve, kje pristane, ker nima trdne poti proti določenemu namenu ne v besedah ne v dejanjih.

Ali naj vam povem par mojstrskih del v obvladanju samega sebe? Dolgo moraš biti prej vajevec in pomočnik, preden jih zmoraš, in še si morda prešibak. Toda povem ti jih vendarle. — Ivan je prepozno vstal in strašno mora hiteti, da pride še o pravem času v šolo. Pa kaj, ko mu pa vse nagaja. V srajco hoče hitro smukniti — pa je obrnjena narobe in so gumbi znotraj; mrmraje jo je moral zopet sleči. Obuva se — trak se mu utrga. Zgrabi milo, da se umije — pod posteljo mu zdrkne. Pripravlja šolsko torbico — knjige mu manjka. Od jeze ves iz sebe dirja po sobah — zadene cvetlično posodo, ki pade na tla in se razbije. Prime ga mati, pobrati mora črepinje in pomesti prst. Razpočil bi. Koncem koncev se le odpravi. Na stopnicah se spomni, da ni še zajutrkoval. Ves zasopel se je tresel od jeze, ko razkačeno skoči po stopnicah. Končno na cesti. Okno nad njim se odpre in skrbna mati ga pokliče: »Ivan, pojdi hitro nazaj in si nataknj dežne čevlje, na cesti je mokro.«

Kaj bi v tem trenutku storila večina dekčkov? Rajši ne ponavljam. Dobrovzgojeni bi se morda brez besede obrnili, stopili po stopnicah — a obraz bi jim pokamenel od jeze.

Ivan pa — ne rečem, da je že živel Ivan, pač pa bo živel v bodočnosti — Ivan je napravil mojstrsko delo, nekaj nezaslišanega: sunkoma se obrne, steče nazaj po stopnicah, z vedrim obrazom vstopi in reče: »Hvala lepa, da ste me spomnili,« in ko je natikal dežne čevlje, si je nalahno brundal: »Gozdič je že zelen...« Ko je končal, je rekel »Z Bogom« in skočil v šolo. Seveda je od samega veselja nad zmago lomastil naravnost po sredi ceste skozi največje luže.

Še drugo mojstrsko delo:

Pavla hoče sesti k mizici, da bi delala. Na mizi pa je našla Jurčkov novi zemljevid. Krepko ga sune, da je s hruščem in truščem zletel na tla, kjer je revež obležal znatno poškodovan. Jurček pride in vidi, kaj se je zgodilo. In sedaj? Saj veste. Odkar se razpreja svetovna zgodovina, se ponavlja neprestano isto: prvi se surovo obnaša, drugi z dvojno mero vrača; začne se vik in krik, grom in

strela, ravs in kavs, in kdor je hujši, meni, da je zmagal, da je napravil mojstrsko delo. »Dobro sem ga dal!« se potem s primerno kletvico pobaha. Jurčku se je to večno ponavljanje svetovne zgodovine zdelo predolgočasno. Še v šoli ga dolgočasi in potem naj jo doma še sam uprizarja, le čemu! Kaj novega bi rad! Tiho stopi k zemljevidu, ga poboža, pregleda njegovo zdravstveno stanje, potem ga mirno položi na mizo, stopi k Pavli in ji reče: »Oprosti mi, da sem bil tako neroden in sem ga položil na tvoj prostor.« — Kaj poreče Pavla? Pripravljena za boj je sedela za mizo, celo zalogo »najizbranejših« besed si je že zbrala, celó kozarec vode si je postavila na mizo. Sedaj pa pride Jurček in se takele znebi. Zardela je. Prav nič ne ve, kaj naj odgovori. Toda nekaj novega, dobrega, stori prejalislej tudi ona, kajti vsako mojstrsko delo izvabi novega. (Lebenskunde.) — Š.—

Katoliškemu možu. Malo pred smrtjo Benedikta XV. so mu odkrili muslimani, židje, Armenci, Grki in protestantje v katoliški cerkvi sv. Duha v Carigradu spomenik v navzočnosti naslednika Abdul Medžida in vsega diplomatskega zbora. Svoje poklonstvo so izrazili Sultan, podkralj Egipta, veliki rabin vse turške države, grško-vzhodni patriarhi armenski, gregorijanski in gruzijski. Na spomeniku je napisano: Velikemu Duhovniku za strašne svetovne vojske Benediktu XV., dobrotniku narodov brez razlike narodnosti in vere. V znak hvaležnosti — Vzhod 1914. 1919.

Okorn Janez:

KOSCI RAZBITIH KRISTALOV.

1. Nerazumljivo mi je, da so isti, ki se sklicujejo na Haeckla, dognali s svojim »razumom«, da ni Boga.

2. Čemu nima moderna doba svojega stavbarskega stila? Ta je bil zmeraj izraz svetovnega nazora.

3. Kdor pozna buddhizem samo iz najnovejše slovenske brošure, ga pomilujem; zakaj v labirintu so mu zavezali oči.

4. Sofoklejeva Antigona govori: »Ne bivam za to, da sovražim, nego da ljubim.« Nietzschejev »Übermensch« je pa ubijalec. Vendar Sofokleja bere ves kulturni svet, Nietzscheja kolonejo Nemci sami, a kljub temu ubijajo.

5. Spillmann ne ugaja, ker je tendenčen, Coloma ne bi ugajal, če ne bi bil tendenčen.

6. V Rabindranathu se je vzbudil tisti splošni človeški duh, ki je bil mrtev od Shakespearea.

7. Majhnim duhovom se zdi poniževalna ab-

solutna oblast božja, velikim pa absolutna oblast človeška.

8. Bog živi sredi med nami in mi mislimo, da je njegovo bivanje za potek svetovne zgodovine brezpomembno.

9. Človek ledene dobe je izumil brezštevilo množico orodij, a mi mu pravimo: barbar.

10. Misticizem je moral psihološki nujno izrasti iz naturalizma.

11. Otroci in socialni reformatorji so si podobni v tem, da love ribo za rep.

12. Za prospeh naših katoliških organizacij vse preveč govorimo in vse premalo molimo.

Sto let župnik v isti župniji je bil Anton Haasech, ki je umrl l. 1586. v starosti 125 let kot prvi župnik v kraju Geulle v lieški škofiji (Liège v sedanji Belgiji). Ko je bil star 73 let, mu je rekla cerkvena oblast, naj stopi v pokoj. Župnik vpraša: »Koliko let je imel zadnji papež, ko je umrl?« — »Kakor jih imate sedaj vi,« mu odgovore. — »Če more kdo v moji starosti upravljati vso cerkev, nisem tudi jaz prestar za vaškega župnika.« In ostal je v službi. — Ko je dosegel 110. leto, pride k njemu škof, da pripravi župnika, ki so ga imeli za čisto otročjega, naj pusti službo. Škof stavi na starca več vprašanj v stvareh, ki jih duhovnik mora znati, in na vsa vprašanja mu je dobro odgovoril. Slednjič mu reče škof, naj mu našteje sedem sv. zakramentov. Župnik izpusti drugega, sv. birmo. Moral jih je povedati še enkrat, pa zopet je izpustil ta zakrament. »Vi izpuščate birmo!« ga opomni škof. Tedaj mu odgovori starec: »Že dolgo, dolgo ni bilo škofa v Geulli, da bi delil birmo; zato sem mislil, da so ta zakrament v cerkvi božji odpravili.« Škof je razumel dobri odgovor in spoznal, da je stari zaslužni duhovnik še popolnoma bistrega duha. Zato so ga pustili v župniji do smrti. — Ko so ga vprašali, kako je mogel doživeti toliko starost, je rekel, da se je varoval vedno teh treh stvari: nečistosti, pijanstva in jeze.

Zob za zob. V nekem mestu so imele redovnice bolnišnico. Ko je bil tja prvič poklican dr. Volaković, sovražnik vere, ga je vodila sestra prednica po sobah. »To je dvorana svetega Pavla,« pravi v prvi sobi. — »A, Pavlova dvorana? Dobro,« pravi zdravnik. — »Zdaj smo v sobi sv. Luka.« — »V Lukovi sobi? Glej, glej!« — »Oprostite, gospod doktor, jaz sem rekla, v sobi sv. Luka,« ga popravi redovnica. — »Dobro sem razumel,« pravi zdravnik, »pa kaj hočete — jaz ne ljubim svetnikov.« — Redovnica mu ni hotela ugovarjati. Ko je izvršil pogled bolnikov, ga spremi prednica do vrat, se mu prikloni in

reče: »Pozdravljam vas, gospod doktor Ković!« — »Oprostite, sestra,« odvrne zdravnik, »moje ime je Volaković.« — »Vem, gospod doktor,« odgovori sestra, »pa kaj hočete — jaz ne ljubim vola.«

Vera. »Kaj meni mar vera, samo da pošteno živim, ne kradem, ne ubijam, pa zadostuje.« — »Da, zadostuje,« odgovarja Francoz Ségur, »da ne prideš na vislice, ne zadostuje pa, da prideš v nebesa.« P.

Otroci, ki nimajo očeta, V Severni Ameriki so poklicali ob času hude kužne bolezni katoliškega misijonarja v oddaljeno indijansko vas. Daleč naokrog ni bilo razen njega nobenega katoliškega duhovnika. V njegovi župniji pa je bilo ob istem času vse polno na smrt bolnih bolnikov. Zato ni mogel njihove prošnje takoj uslišati. Šele čez par tednov, ko je bolezen pri njem nekoliko pojenjala, je vpregel pse v svoje sani in hitel z njimi čez zamrzla jezera in snežena polja. Ko dospe do cilja, se mu nudi nad vse žalosten prizor: V revni koči leži 11 zmrzlih človeških trupel drugo poleg drugega; radi prevelikega mraza 50° jih niso mogli pokopati v zmrzli zemlji.

Duhovnik pade na kolena in moli za dušni pokoj ubogih revežev. Kar zapazi pri enem izmed njih list papirja, napravljen iz brezove skorje; drugačnega papirja tam ne poznajo. Vzame ga v roko in začne brati. Naslov: »Samo naš oče, misijonar, sme to brati!« In kaj je bilo napisano? Grehi ubogih poganov, zadnja spoved, katero bi bili tako radi opravili, pa je niso mogli, ker niso imeli očeta. Vsak list se je sklenil z besedami »Prosim te, moj oče, opravi sv. mašo za pokoj moje duše. Kot odškodnino ti zapuščam lepo bobrovo kožo... lepo novo sekuro.«

Mislim, da se razumeva.

P.

Število ljudi na zemlji.

(Konec.)

III. Afrika:	Površina v km ²	Prebiv. v 1000
Britanske kolonije	11,834.042	60.029
Belgijske kolonije	2,419.000	17.500
Francoske kolonije	10,155.285	40.540
Italijanske kolonije	1,590.110	1.368
Španske kolonije	560.466	589
Portugalske kolonije	2,069.961	8.352
Abisinija	1,120.400	8.000
Liberija	95.400	1.500
Tanger (svob. mesto)	600	60
Jezera Njassa, Tanganika in Čad (mednarodna)	87.520	—
Vsa Afrika:	29,932.784	137.938

IV. Amerika:

	Površina v km ²	Prebiv. v 1000
Britanske kolonije . . .	10,335.982	10.717
Holandske kolonije . . .	130.231	141
Francoske kolonije . . .	91.248	460
Zedinjene države . . .	9,380.224	107.000
Mehiko	1,985.200	15.502
Gvatemala	113.030	2.200
Honduras	114.670	614
Salvador	21.160	1.323
Nikaragva	128.340	750
Kostarika	48.410	459
Panama	86.250	450
Kuba	114.524	2.900
Haiti	28.676	1.631
Dominikanska rep. . . .	48.577	955
Kolumbija	1,206.200	5.473
Venecuela	942.300	2.845
Braziliya	8,497.540	31.000
Ekvador	307.243	2.500
Peru	1,137.000	7.300
Bolivija	1,470.000	2.890
Paragvaj	253.100	1.050
Urugvaj	178.700	1.463
Argentina	2,789.462	8.533
Čile	757.673	3.952
Kanadska jezera	240.841	—
Vsa Amerika:	40,406.777	212.108

V. Avstralija:

	Površina v km ²	Prebiv. v 1000
Britanske kolonije . . .	8,503.937	6.813
Holandske kolonije . . .	394.791	240
Francoske kolonije . . .	22.651	81
Japonske kolonije . . .	2.476	68
Kolonije Zed. držav . .	17.415	228
Ostale	13.367	—
Avstralija z Oceanijo:	8,954.637	7.430

VI. Polarne dežele:

	Površina v km ²	Prebiv. v 1000
Danske kolonije na Grönlandiji	88.100	14
Ostale	11,181.000	—
Polarne dežele:	11,269.100	14

Pregled cele zemlje:

	Površina v km ²	Prebiv. v 1000
Suha zemlja	145,000.712	1,708.496
Morje	364,950.713	—
Zemlja:	509,951.425	1,708.496

V tem pregledu ni omenjeno samostojno mesto Reka. Površina Antarktike je najmanj za 5 milijonov km² zmanjšana, kakor jo drugi cenijo.

Prof. Jožef Kržišnik.

Zemljopis Jugoslavije, Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Sestavil profesor Ivo Juras. V Zagrebu 1922. Hrvatski štamparski zavod. Str. 116. Cena 34 K. Ta knjiga je namenjena zemljepisnemu pouku v IV. razredu hrvatskih srednjih šol. Ker pa na slovenskih srednješolskih zavodih še nimamo podobne učne knjige, bo tudi slovenskim dijakom prav dobro služila. Odlikuje jo lahko umljiv slog, pregledna razdelitev predpisane tvarine in najnovejši statistični podatki. Zanimive so na koncu knjige priložene tabele o površini poedinah naših pokrajin, o številu in spolu prebivalstva ter njegovem državljanstvu, o statistiki prebivalstva po materinem jeziku in veroizpovedi ter o mestih Jugoslavije, ki štejejo nad 5000 duš.

Dr. Fr. Tr.

FRANCOSKI KOTIČEK.

(Priobčuje P. V. B.)

Énigme.

Descendez lentement mon dangereux premier,
Montez lentement mon dangereux dernier,
Célébrez dignement le jour de mon entier.

Rešitev iz št. 3.—4.:

1. sâ: cens (lat. census), cent (lat. centum), sang (ljudska lat. sanguem za klas. lat. sanguinem), sens (lat. sensum), sent (lat. sentit), sens (lat. [sentio] in sentis), s'en (se inde);

2. pēr: père (lat. patrem), pair (lat. par, -is), païre (lat. paria N. pl. neutr., slov. par), pers (lat. persicus, nem. Pfirsich), perds, perd (oblike glagola perdre lat. perdere);

3. par: pare itd. (oblike glag. parer iz lat. parare, ali it. parare, ali špan. parar, v vsakem slučaju z drugačnim pomenom), pars itd. (od glagola partir lat. partire, pártis, pártit), part (lat. partum, 4. dekl.), part (partem); pard. (lat. pardum, iz sanskerta vzeta beseda, prim. slov. leo-pard, kar tudi pomeni);

4. sēr: cerre (quercus cerra), serre (lat. serra), serre (oblika glagola serrer lat. serrare), sers, sert (oblike glagola servir lat. serviré, sérvir, sérvit).

I. Industrija usnja.

INDUS' d. d. preje C. POLLAK

lovarne usnja in usnjatih izdelkov

Kranj, Vrhnika, Ljubljana. Centralna pisarna:
Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 68. Telefon 528.

II. Industrija usnjatih
izdelkov.

Vozne karte za vse vlake Južne
železnice kakor tudi za vse pro-
ge v Avstriji i. dr. **Vozne karte**
za spanje v vagonih. Cie. int.-le
des Wagons-lits et des grands
express Européens.

Prodaja nekaj dni vnaprej.
Predprodaja voznih kart Ljubljana, Dunajska c. 31.

Brzjavke: Wagolits, Ljubljana. Telefon inter-
urban 106. Vsa pojasnila, ki se tičejo poto-
vanja in odhoda vlakov, brezplačno.

Papirna industrija in
knjigoveznica

A. Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

Izdelovanje šolskih zvezkov
in poslovnih knjig.

Manufakturna
trgovina

El. Peterka
pri Ažmanu

Ljubljana

priporoča
svojo veliko zalogo razno-
vrstnega češkega blaga
za gospode in dame
po najnižjih cenah.

Emeran Stoklas

Sv. Andraž v Halozah pri Ptuju

priporoča svojo veliko zalogo
vsakovrstnih štajerskih vin, zlasti
pristna, garantirana mašna vina.

Postrežba poštena, točna.
Cene zmerne.

*Najcenejši in
najboljši kvas
dobite pri*

**Prvi jugoslovanski
tvornici drož**

Marija Volk-Košmerl
Ljubljana.

„STORA“

d. z o. z.

Št. Vid nad Ljubljano

Jugoslavija

Tvornica za vezene zastore, bonfams
in pregrinjala - od preproste do naj-
finejše vrste v vseh slogih. - Zavese
za kavarne, gledališke portijere.
zastori za hotele. - Poseben oddelek
za fine ročne čipke.

V novi tovarni je odprt
tudi oddelek za vezene
čipke za cerkve rožn. in strojn. dela.
etamine in tulje.

Knjigoveznica

Kat. tisk. društva

:: v Ljubljani ::

se priporoča v izvršitev vsakovrstnih

knjigoveških del.

Solidno delo. — Zmerne cene.

Knjižnicam znaten popust.

I. KETTE

LJUBLJANA

ALEKSANDROVA CESTA 3

Klobuki, perilo, kravate, palice, dežniki, galoše, toaletne potrebščine itd.

Vsi predmeti za turistično in drug šport.

Prodajalna Katoliškega tiskovnega društva

(H. Ničman v Ljubljani)

priporoča svojo bogato zalogo

šolskih in pisarniških potrebščin

in sicer raznovrsten papir, zvezke, noteze, razne zapisnike, koprne knjige, šolske in pisarniške mape, radirke, pisala, črnilo, gumi, tintnike, ravnila, trikote, šestila, barve, čopiče, raznovrstne razglednice in devocijonalijske.

Fr. P. Zajec, izprašani optik

Ljubljana, Stari trg 9

priporoča svoj dobro urejeni optični zavod kakor tudi različne vrste naočnikov, ščipalcev, toplomerov, daljnogledov itd. Popravila očal, ščipalcev itd. izvršuje dobro in cenol

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA v Ljubljani

priporoča sledeče knjige:

Dokler-Breznik-Jere, Grško-slovenski slovar, vez.	Din 60—
Grafenauer, Kratka zgodovina slovenskega slovstva, 2. izd., vez.	» 37-50
Grafenauer, Zgodovina novejšega slovenskega slovstva, II. del. Doba narodnega prebujenja	» 22-50
Novak, Slovenska stenografija, I. del: Korespondenčno pismo	» 15—
Novak, Slovenska stenografija, II. del: Debatno pismo	» 16—
Robida, Slovenska stenografična čitanka s samoznaki	» 12—
Robida, Samoznaki slovenske stenografije	» 3—
Zemljevid kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev 1:250.000 z načrtom Beograda (Politični pregled in železnice)	» 3—
Zemljevid slovenskih dežel in Istre 1:75.000 z načrtom Ljubljane in okolice	» 4-50
Reisner, Osnovni nauki astronomije (Kozmografija)	» 9—
Omerza, Homerjeva Iliada, I.—VI. spev	» 6—
Omerza, Homerjeva Iliada, VII.—XII. spev	» 6—
Levstik, Poezije. Trije zvezki broš. po Din 7-50, vez. po	» 10-50
Levstik, Poezije, I.—III. zvezek skupaj vezan	» 21—
Gregorčič, Poezije, I. zvezek broš. Din 10-50, vezan	» 15—
Pintar, Prešernove poezije, broš. Din 9—, vezano	» 15—
Erjavec, Izbrani spisi, I. zvezek. Povesti, vezano	» 15—
Jurčič, Sosedov sin. Povest	» 6—